ESIPUHE

Lämpimästi tervetuloa Ylä-Savoon!

Kansainvälistyminen on tämän päivän todellisuutta. Te eri kansallisuuksien edustajat, uudet Ylä-Savon asukkaat, tuotte mukananne piristävän ja tervetulleen sykäyksen elämäämme.

Tämän käytännön oppaan avulla toivomme, että helpotamme Teidän kotoutumistanne ja tarjoamme ratkaisuja arjen ongelmiin. Toivotamme samalla Teidät kaikki lämpimästi tervetulleeksi asumaan Ylä-Savoon. Toivottavasti viihdytte kanssamme Ylä-Savon sydämessä!

Lisätietoja kunnista ja niiden palveluista saatte internet-sivuilta:
www.keitele.fi
www.kiuruvesi.fi
www.lapinlahti.fi
www.pielavesi.fi
www.sonkajarvi.fi
www.vierema.fi

Tervetulotoivotuksin:

Ylä-Savon kotouttamisohjelman työryhmän puheenjohtaja, rehtori
Maija-Leena Kemppainen

Tämä opas on tarkoitettu Ylä-Savossa asuville maahanmuuttajille.

Oppaaseen on kerätty tietoja, joita maahanmuuttaja tarvitsee, kun hän aloittaa elämän uudessa maassa. Oppaassa on asumiseen, työhön, koulutukseen, erilaisiin palveluihin ja harrastustoimintaan liittyvää tietoa.

Oppaassa on myös eri viranomaisten yhteystietoja.

Opas julkaistaan suomeksi, venäjäksi ja englanniksi. Opas on koottu Vastaanottava Pohjois-Savo -hankkeessa yhteistyössä paikallisten viranomaisten ja toimijoiden kanssa. Oppaan pohjana on Mikkelin maahanmuuttajien opas, jonka on laatinut Etelä-Savon ammattiopiston Pointti – Maahanmuuttajat työvoimaksi Etelä-Savossa -hankkeen työntekijät.

Vastaanottava Pohjois-Savo -hanke on ESR-rahoitteinen projekti, jossa on mukana 10 Pohjois-Savon kuntaa: Kuopio, Siilinjärvi, Varkaus, Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi ja Vieremä. Hankkeessa pyritään kehittämään ja parantamaan kuntien maahanmuuttajille suunnattuja palveluita. Yhtenä tavoitteena on omakielisten neuvonta- ja tietopalveluiden tarjoaminen ja kehittäminen Pohjois-Savon maahanmuuttajille. Neuvontaa on tarjolla Kuopiossa, Varkaudessa ja Iisalmessa sekä tarvittaessa muissa hankekunnissa esim. puhelimen tai sähköpostin välityksellä. Hanke tarjoaa apua ja tukea myös kuntien työntekijöille esim. kokoamalla yhteen maahanmuuttajatyön verkostoja, tuottamalla ja jakamalla monikulttuurisuustyössä avuksi olevia tukimateriaaleja sekä järjestämällä koulutusta. Hanke on alkanut vuonna 2008 ja kestää vuoden 2011 marraskuun loppuun.

1 TERVETULOA YLÄ SAVOON!....4

2 MUUTTO YLÄ-SAVOON....7

2.1 REKISTERÖITYMINEN MAISTRAATISSA....8
2.2 LUPA-ASIAT....8
2.3 KELA....9
2.4 PANKKITILI....10

3 ASUMINEN....12

3.1 MUUTTOILMOITUS....13
3.2 VUOKRA-ASUNNOT....13
3.3 OMISTUSASUNNOT....14
3.4 TÄRKEÄÄ TIETOA ASUMISESTA....17

4 LIIKKUMINEN YLÄ-SAVOSSA JA YLÄ-SAVOON....19

4.1 PAIKALLISLIIKENNE....20
4.2 KAUKOLIIKENNE....20

5 SUOMEN KIELEN OPISKELU....22

5.1 SUOMEN KIELEN OMATOIMINEN OPISKELU....23
5.2 SUOMEN KIELEN JA KULTTUURIN KOULUTUS....24

6 TYÖ....26

6.1 TYÖ- JA ELINKEINOTOIMISTON PALVELUT....27
6.2 IN TO FINLAND -PALVELUPISTE....28
6.3 ETAPPI –HANKE....29
6.4 TOIMINTAA TYÖTTÖMILLE....29
6.5 OMA YRITYS....29
6.6 VEROTUS....30

7 VARHAISKASVATUS JA KOULUTUS....31

7.1 KOULUJÄRJESTELMÄ....32
7.2 PÄIVÄHOITO....32
7.3 ESIOPETUS....34
7.4 PERUSOPETUS....35
7.5 OPISKELU PERUSOPETUKSEN JÄLKEEN....36
7.6 TOISEN ASTEEN KOULUTUS....37
7.6.1 Lukio....37
7.6.2 Ammatillinen koulutus....38
7.7 KORKEA-ASTEEN KOULUTUS....40
7.8 OPINOVI -PALVELU....41
7.9 MUUT KOULUTUSMAHDOLLISUUDET....41

8 TERVEYSPALVELUT....43

8.1 TERVEYSPALVELUT YLÄ-SAVOSSA....44
8.1.1 Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä....44
8.1.2 Terveyskeskukset....44
8.2 HÄTÄTAPAUKSET....46
8.3 ENSIAPU ELI KIIREELLINEN SAIRAANHOITO....46
8.4 KUN SAIRASTUT....47

8.5 HAMMASHUOLTO....48
8.6 LÄÄKKEET....49
9 SOSIAALIPALVELUT....51
9.1 SOSIAALIPALVELUT YLÄ-SAVOSSA....52
9.2 LASTEN, PERHEIDEN JA AIKUISTEN PALVELUT....53
10 APUA KRIISITILANTEISSA....55
10.1 KRIISITILANTEET....56
10.2 SOSIAALIPÄIVYSTYS....56
10.3 OIKEUSAPUTOIMISTO....56
10.4 VELKANEUVONTA....57
11 VAPAA-AIKA....58
11.1 NUORISOPALVELUT....59
11.2 LIIKUNTAPALVELUT....61
11.3 KULTTUURI....62
12 SEURAKUNTATOIMINTA....67

1 TERVETULOA YLÄ SAVOON!

Lähde: Iisalmen kaupunki

Ylä-Savossa asutaan luonnonläheisesti ja turvallisesti keskellä Suomea. Helsinkiin ja napapiirille on sama matka (460 km). Ylä-Savoon on helppo tulla joka suunnasta, koska se sijaitsee merkittävien liikenneyhteyksien solmukohdassa sekä kahden suomalaisen suurvesistön, Saimaan ja Päijänteen, vedenjakajalla. Ylä-Savo koostuu 7 kunnasta: Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi ja Vieremä. Ylä-Savon alueella asuu vajaat 60 000 henkilöä, joista maahanmuuttajia on lähes 500. Lisätietoa Ylä-Savosta, sen kunnista sekä kuntien tarjoamista palveluista löytyy Ylä-Savon nettisivuilta http://www.yla-savo.fi/ ja kuntien omilta sivuilta:

- www.iisalmi.fi
- www.keitele.fi
- www.kiuruvesi.fi
- www.lapinlahti.fi
- www.pielavesi.fi
- www.sonkajarvi.fi
- www.vierema.fi

Iisalmi on Ylä-Savon suurin kaupunkikeskittymä. Järvien ympäröimässä Iisalmessa on 22 000 asukasta, joista noin 200 on maahanmuuttajia. Iisalmesta löytyy monipuolisia kaupunki- ja kulttuuripalveluita.

Matkailuneuvonta palvelee suomeksi ja englanniksi Iisalmen kauppahallissa (Kauppakatu 14), joka löytyy torilta, keskellä kaupunkia.

Lisää tärkeää tietoa Suomessa asumisesta ja elämisestä löydät osoitteesta www.infopankki.fi. **Infopankki** palvelee kaikkiaan viidellätoista kielellä: suomi, ruotsi, englanti, viro, ranska, venäjä, somali, serbokroatia, turkki, arabia, persia, kiina, albania, espanja ja kurdi. Infopankissa olevien linkkien kautta on saatavissa tietoa eri viranomaisten ja järjestöjen palveluista. Sivustosta on hyötyä niin maahanmuuttajille kuin heidän kanssaan työskenteleville.

Infopankista löydät mm.:

- perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja kulttuurista
- Suomessa asumiseen tarvittavista luvista
- asunnon löytämisestä
- suomen kielen opiskelusta
- työstä ja yritystoiminnasta
- opiskelusta
- terveydenhuollosta
- sosiaalipalveluista
- avusta kriisitilanteissa
- kulttuurista ja vapaa-ajan palveluista ja
- yhdistystoiminnasta Suomessa.

Valtakunnallinen **FINFO-puhelin** palvelee EU:n ulkopuolelta muuttaneita ja muuttavia maahanmuuttajia seuraavilla kielillä numerossa **0207 40 11 60**:

- venäjä ti-pe klo 12-15
- kiina pe klo 14-17
- englanti ja suomi ti-to klo 12-14 ja pe klo 12-17
- muilla kielillä mahdollisuus puhelintulkkaukseen

FINFO-numeroon voi soittaa ympäri Suomea, ja puhelu maksaa paikallispuhelun hinnan. Puhelinpalvelun tukena on myös sähköpostineuvonta finfo@finfonet.fi sekä internet-sivusto www.finfonet.fi. Nettisivuilla on hyödyllisiä linkkejä liittyen työnhakuun, opiskeluun ja yleisemmin Suomessa elämiseen. Videohaastatteluissa eri puolilta maailmaa muuttaneet henkilöt kertovat kokemuksistaan Suomessa.

FiNFO-palvelut
Puh. 0207 401160
finfo@finfonet.fi
www.finfonet.fi

Vastaanottava Pohjois-Savo -ESR-hanke tarjoaa tietoa vasta Suomeen muuttaneille arjen asioista; mistä ja miten saa tietoa asumisesta, päivähoidosta, koulusta, lupamenettelyistä jne. Tietoa on tarjolla Ylä-Savossa suomeksi, venäjäksi, viroksi ja englanniksi, ja se on maksutonta. Maahanmuuttajaneuvojat ovat tavattavissa Iisalmessa (Kauppakatu 24, 74100 Iisalmi) ja hankkeen muissa Ylä-Savon kunnissa tarpeen mukaan. Neuvontaa annetaan syyskuuhun 2011 asti.

Maahanmuuttajaneuvojat
Kaja Rahkema (suomi, viro, englanti, venäjä) ja
Margarita Titova (suomi, venäjä)
Huom. neuvontaa tarjolla syyskuun 2011 loppuun asti!

Kauppakatu 24, 74100 Iisalmi
Sähköposti: etunimi.sukunimi@iisalmi.fi
Puh. 044 718 1874 tai 044 718 1873

Lämpimästi tervetuloa Ylä-Savoon!

2 MUUTTO YLÄ-SAVOON

2.1 Rekisteröityminen maistraatissa

Kun muutat Ylä-Savoon, on tärkeä käydä maistraatissa ilmoittamassa muutostasi ja rekisteröitymässä.

- Ilmoittaudu maistraatissa (Poliisitalo, Virrankatu 2, **Iisalmi**) Suomen väestörekisterijärjestelmään. Täytä ja allekirjoita maistraatissa **rekisteröinti-ilmoituslomake** ja tee **muuttoilmoitus**.

- Rekisteröinnin jälkeen saat **henkilötunnuksen** postissa. Henkilötunnus on tärkeä Suomessa, sitä tarvitaan esimerkiksi terveyskeskuksessa, Kelalla, pankissa ja palkkoja maksettaessa, jotta rahat menisivät oikeille henkilöille.

- Ota maistraattiin mukaan:

  1. Passi
  2. Oleskelulupa (jos tulet EU/ETA -alueen ulkopuolelta)
  3. Muut keskeiset dokumentit ja niiden viralliset käännökset (apostille-todistus) (Esim. jos olet naimisissa, tarvitset todistuksen avioliitosta). Jos sinulla on lapsia, tarvitset heidän syntymätodistuksensa).

Maistraatti, Iisalmen yksikkö
Virrankatu 2, 74100 Iisalmi
Puh. 071 875 0211
www.maistraatti.fi

2.2 Lupa-asiat

Jos ulkomaalainen haluaa oleskella yli 3 kuukautta Suomessa, hän tarvitsee oleskeluluvan. Oleskelulupaa eivät tarvitse Pohjoismaiden, Euroopan unionin (EU) jäsenvaltioiden, Islannin, Liechtensteinin, Norjan ja Sveitsin kansalaiset.

EU- tai ETA-maan kansalainen voi oleskella, tehdä työtä, harjoittaa ammattia tai opiskella Suomessa 3 kuukautta ilman erityisiä viranomaisten toimenpiteitä, mutta 3 kuukauden jälkeen oleskeluoikeus täytyy rekisteröidä poliisiasemalla.

Poliisin lupapalvelut (Poliisitalo, Virrankatu 2, **Iisalmi**) hoitaa paikkakunnilla lupa-asioita. Poliisilaitoksella voit myös selvittää onko **ajokorttisi** voimassa Suomessa.

Lisätietoa oleskeluluvista eri kielillä löytyy osoitteesta www.migri.fi sekä poliisin nettisivuilta suomen ja englannin kielillä www.poliisi.fi.

Iisalmen poliisiasema
Poliisin lupapalvelut
Virrankatu 2, PL 104
74101 Iisalmi

2.3 Kela

Kansaneläkelaitos (Kela) hoitaa Suomessa asuvien sosiaaliturvaa eri elämäntilanteissa. Suomen sosiaaliturvajärjestelmä perustuu maassa asumiseen. Joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta kaikilla Suomessa vakinaisesti asuvilla on oikeus Kelan myöntämiin sosiaaliturvaetuuksiin.

Kun olet saanut henkilötunnuksen, käy Kansaneläkelaitoksella (KELA) ja tarkista oletko oikeutettu Suomen sosiaaliturvaan.

Jos olet oikeutettu Suomen sosiaaliturvaan, Kela lähettää sinulle kotiin sairausvakuutuskortin, eli Kela-kortin. Jokainen Suomessa pysyvästi asuva saa sen ilmaiseksi. Kela-korttia tarvitaan mm. terveyskeskuksessa, sairaalassa, apteekissa, lääkärissä ja hammaslääkärissä.

Lisätietoja Kelan palveluista löydät osoitteesta www.kela.fi → maasta- ja maahanmuutto suomeksi, englanniksi ja ruotsiksi.

Kansaneläkelaitos (Kela) Iisalmi
Päiviönkatu 14
74100 Iisalmi
www.kela.fi

Keiteleen Kela / yleinen neuvontapalvelupiste
Äyräpääntie 2
72600 Keitele

Kiuruveden Kela
Apteekintie 8
74700 Kiuruvesi

Lapinlahden Kela
Asematie 8
73100 Lapinlahti

Pielaveden Kela
Puustellintie 10
72400 Pielavesi

Sonkajärven Kela / yleinen neuvontapalvelupiste
Rutakontie 28
74300 Sonkajärvi

Varpaisjärven Kelan / yleinen neuvontapalvelupiste
Kauppatie 20
73200 Varpaisjärvi

Vieremän Kela / yleinen neuvontapalvelupiste
Myllyjärventie 1
74200 Vieremä

2.4 Pankkitili

Suomessa melkein kaikki maksut hoidetaan pankin kautta. Tarvitset siis Suomessa pankkitilin. Pankkitiliin voi liittää pankkiautomaattikortin, jolla voi nostaa rahaa käteisautomaatista ja maksaa itse laskuja. Suomen lain mukaan pankin pitää voida tunnistaa asiakas. Pankki hyväksyy henkilötodistukseksi voimassa olevan passin ja suomalaisen poliisin antaman pysyvän tai väliaikaisen henkilökortin. Puolisoilla voi olla yhteinen pankkitili tai tilinomistaja voi myös tarvittaessa antaa kirjallisen suostumuksensa tilin käyttöoikeudesta muulle henkilölle.

Pankki tarvitsee seuraavia tietoja tilinavausta varten:

- tilinavaajan ja/tai tilinomistajan nimi
- henkilötodistus
- henkilötunnus
- osoite ja kotipaikka Suomessa.

Pankkeja Iisalmessa

• Säästöpankki Optia	Savonkatu 15	Puh. 029 041 2500
• Sampo Pankki Oyj	Pohjolankatu 4	Puh. 010 546 0250
• Osuuspankki, Iisalmi	Savonkatu 17	Puh. 010 257 1202
• Nordea Iisalmi	Kauppakatu 13	Puh. 020 03000

Pankki Keiteleellä

• Osuuspankki	Äyräpääntie 1	Puh. 017 769 6000

Pankkeja Kiuruvedellä

• Säästöpankki Optia	Kiurukatu 1	Puh. 029 041 26 00
• Kiuruveden Osuuspankki	Niemistenkatu 4	Puh. 020 791 12 00
• Pohjois-Savon Osuuspankki	Niemistenkatu 1	Puh. 010 258 8501
• Tapiola-ryhmä	Niemistenkatu 3	Puh. 017 75 23 77

Pankkeja Lapinlahdella

• Säästöpankki Optia	Juhani Ahontie	Puh. 029 041 26 10
• Osuuspankki	Linnansalmentie 26	Puh. 017 760 22 00
• Nordea	Asematie 1	Puh.0200 30 00

Pankkeja Pielavedellä

• Nordea	Puistotie 11 A	Puh. 0200 30 00
• Tapiola-ryhmä	Puistotie 26	Puh. 017 770 42 24
• Osuuspankki	Puistotie 26	Puh. 020 720 98 00

Pankkeja Sonkajärvellä

• Osuuspankki	Rutakontie 36	Puh. 020 798 30 00
• Säästöpankki Optia	Lyseontie 1	Puh.029 041 25 70

Pankkeja Varpaisjärvellä

• Osuuspankki	Lapinlahdentie 1	Puh. 017 760 16 00
• Säästöpankki Optia	Kauppatie 25	Puh. 029 041 25 80

Pankkeja Vieremällä

• POP Pankki Vieremä	Petterintie 2	Puh. 017 760 0700
• Säästöpankki Optia	Ponssentie 2	Puh. 029 041 25 90

3 ASUMINEN

3.1 Muuttoilmoitus

Jos muutat paikkakunnalta toiselle, tee muuttoilmoitus postissa tai internet-osoitteessa www.muuttoilmoitus.fi. Silloin postisi tulee oikeaan osoitteeseen.

MUISTA MUUTTOILMOITUS AINA KUN MUUTAT!

Posti, Iisalmi
Satamakatu 10
74100 Iisalmi
www.posti.fi

lähde: Itella Oyj

Maistraatti
Virrankatu 2
74100 Iisalmi
www.maistraatti.fi

Postit Ylä-Savossa:

- Keiteleentie 7, 72600 Keitele
- Niemistenkatu 1, 74700 Kiuruvesi
- Linnansalmentie 12–14, 73100 Lapinlahti
- Puustellintie 15, 72400 Pielavesi
- Rutakontie 36, 74300 Sonkajärvi
- Lapinlahdentie 4, 73200 Varpaisjärvi
- Huoltotie 2, 74200 Vieremä

Suomessa ihmiset asuvat vuokra- tai omistusasunnoissa. Vuokrattavana sekä myynnissä olevia asuntoja löydät netistä asunnonvälityssivuilta sekä paikallislehtien ja kiinteistövälittäjien ilmoituksista.

Lisää tietoa asumisesta Ylä-Savossa saat internet-sivuilta http://www.yla-savo.fi/ → palvelut → asuminen

3.2 Vuokra-asunnot

Asuntoja voit vuokrata esimerkiksi kunnilta tai kuntien kiinteistöyhtiöiltä sekä yrityksiltä tai yksityisiltä henkilöiltä. Kun vuokraat asunnon, tee aina kirjallinen vuokrasopimus. Vuokrasopimus voidaan tehdä joko määräajaksi tai toistaiseksi voimassaolevaksi. Vuokrasopimuksessa määritellään huoneiston vuokra ja kuukaudenpäivä, milloin vuokra pitää maksaa.

Vuokranantaja voi vaatia myös vuokratakuun, joka palautetaan tilillesi, kun muutat pois vuokra-asunnosta, mikäli olet hoitanut kaikki asiat kunnolla.

Iisalmi

Iisalmessa toimii useita taloyhtiöitä, jotka vuokraavat asuntoja. Iisalmen kaupungin vuokra-asuntoja välittää:

Kiinteistö Oy Petterinkulma
Kirkonsalmentie 12, 74120 Iisalmi
Puh. 0207 439 125
http://www.petterinkulma.fi

→ Petterinkulman vuokra-asuntoa voit hakea myös internetin kautta osoitteesta www.petterinkulma.fi → asunnon hakeminen. Sivusto on suomenkielinen.
Petterinkulman sivuilta löydät myös asukasopas-videon suomeksi ja englanniksi www.petterinkulma.fi → asukasopas.

Kiuruvesi
Kiuruvedellä kaupungin asuntoja vuokraa:

Kiinteistö Oy Kiuruveden Kiurunkulma
Asematie 28, 74700 KIURUVESI
Puh. 017 272 9792
http://www.kiurunkulma.fi

Vuokra-asuntoa voi hakea jättämällä asuntohakemus liitteineen Kiurunkulman toimistoon. Yhtiön nettisivuilta voi tulostaa hakemuslomakkeen ja sieltä löytyvät myös tarkemmat ohjeet asuntojen hakemiseen.

Vieremän kunnan ja Kiinteistö Oy Vieremän Hakatalojen asunnot:
Myllyjärventie 1
74200 Vieremä
Puh. 0400 370 112

3.3 Omistusasunnot

Ylä-Savossa on useita asunnonvälitystoimistoja (kiinteistönvälittäjiä), jotka auttavat löytämään sopivan asunnon, jos haluat ostaa asunnon.

Jos haluat rakentaa talon, voit vuokrata tai ostaa sitä varten maata kunnilta tai yksityiseltä henkilöltä. Rakentamisesta voit kysyä lisää tietoja kunnan teknisestä virastosta tai toimistosta.

Lisätietoja saat kunnista seuraavasti:

Iisalmi
Pohjolankatu 14, 74101 Iisalmi

Puh. 017 272 31 (vaihde)
Avoinna: ma-pe klo 8.00–15.30

Kiuruvesi
Tekninen palvelukeskus
Harjukatu 2, 74700 Kiuruvesi
Puh. 017 272 900 (vaihde)
Mittausteknikko 0400 741492, kaavoittaja 040 714 4908 tai rakennustarkastaja 040 707 7681

Vieremän tekninen toimi
Tekninen johtaja
Myllyjärventie.1, 74200Vieremä
Puh. 0400 370 112

Kiinteistövälittäjien yhteystietoja Ylä-Savossa

- **Huoneistokeskus**

Jofogo Oy, Iisalmi
Kauppakatu 13, 74100 Iisalmi
Puh. 017 823 481, www.huoneistokeskus.fi

- **Kiinteistömaailma**

Pohjolankatu 4, 74100 Iisalmi
Puh. 017 279 8932

- **Kiinteistönvälitys Kortelainen Oy**

Savonkatu 15, 74100 Iisalmi
Puh. 017 812 344
www.kortelainen.fi tai s-posti: LKV@kortelainen.fi

- **Ylä-Savon OP- Kiinteistökeskus Oy**

Savonkatu 17, 74100 Iisalmi
Puh. 010 257 1207

- **SKV Kiinteistönvälitys**

Riistakatu 11, 74100 Iisalmi
Puh. 010 228 4944

- **SKV Isännöinti Oy, Kiuruvesi**

Kiurukatu 1, 74700 Kiuruvesi
Puh. 010 228 8292
s-posti: veijo.kauhanen@skv.fi

- **Kiuruveden Kiinteistötili Oy,**

Niemistenkatu 1, 74700 Kiuruvesi
Puh. 0400 424 891

- **Asunto Oy Keiteleen Pappilanpelto**

Peltotie 1, Keitele
Puh.017 273 1015, 0400 278 382
Mahdollisesti myös esim. vuokrasopimus eri kielillä

- **Kiinteistö Oy Nilakanranta**

Äyräpääntie 2C (tekninen toimisto), 72600 Keitele
Puh. 017 273 1015, 0400 278 382

- **Lapinlahden Kaskihovi Oy**

Välittää vuokra-asuntoja, ei omistusasuntoja
Asematie 4, 73100 Lapinlahti
Puh. 0400 571 785

- **Asuntotoimisto Pielavedellä ja Kiinteistö Oy Pielaveden vuokratalot**

Puustellintie 13, 72400 Pielavesi
Puh. 017 273 2025

- **Sonkajärven kunta, asuntotoimisto**

Rutakontie 28, 74300 Sonkajärvi
Puh. 017 2727 042

- **Vieremän kunnan ja Kiinteistö Oy Vieremän Hakatalojen asunnot**

Myllyjärventie 1, 74200 Vieremä
Puh. 0400 370 112

Kotiinpäin -kiinteistöportaali on Ylä-Savon tonttien ja määräalojen, maatilojen, metsätilojen, kiinteistöjen, asuntojen ja vapaa-ajanasuntojen markkinointia edistävä internet-sivusto. Kotiinpäin -tietokantaan on koottu käytännöllisesti katsoen kaikki **Keiteleen, Pielaveden, Kiuruveden, Vieremän, Sonkajärven, Varpaisjärven, Lapinlahden ja Iisalmen** tarjonta, olipa myyjänä tai vuokraajana omistaja, välittäjä, kunta tai muu yhteisö. Tarkoituksena on edistää kiinteistöjen kauppaa ja auttaa tarvitsevia löytämään toiveitaan vastaava koti Ylä-Savon kyliltä.

Kotiinpäin -kiinteistöportaali

http://www.kotiinpain.fi/

3.4 Tärkeää tietoa asumisesta

Alla olevaan **muuttajan listaan** on koottu asiat, jotka pitää muistaa hoitaa, kun muuttaa uuteen asuntoon:

- sähkösopimuksen saat, kun soitat sähköyhtiöön ja ilmoitat nimesi sekä uuden osoitteesi. Iisalmessa toimivien sähköyhtiöiden yhteystiedot löydät alta.
- sähkölamput ja sulakkeet asukas ostaa ja vaihtaa itse.
- vuokrasopimukseen merkitään, kuuluuko vesimaksu vuokraan vai maksatko vesimaksun joka kuukausi erikseen.
- jos sinulla on televisio, tarvitset aina tv-luvan. Luvan saat viestintävirastosta. Katso lisätietoja osoitteesta www.tv-maksu.fi
- Suomessa on laki, joka määrää jokaiseen kotiin palovaroittimen. Huolehdi siitä, että palovaroitin toimii. Asukkaan tehtävä on vaihtaa palovaroittimen patteri noin kerran vuodessa. Kotivakuutus ei korvaa tulipaloa, jos varoitin on epäkunnossa.
- kotivakuutuksen saa vakuutusyhtiöstä. Vakuutusyhtiö auttaa sinua valitsemaan sopivan vakuutuksen. Ota selvää, mitä kotivakuutus asunnossa korvaa.
- kodinkoneiden (jääkaapin, pakastimen, lieden, liesituulettimen ja pesukoneen) hoito on asukkaan vastuulla.
- jos haluat asentaa satelliittiantennin, tarvitset isännöitsijältä luvan.
- parveke on tarkoitettu asukkaan oleskelutilaksi. Parvekkeella ei saa valmistaa tai säilyttää ruokaa.
- jätteet laitetaan suljetussa pussissa niille varattuihin säiliöihin.
    - Myrkylliset aineet, sähköromu ja elektroniikkaromu ovat ongelmajätettä. Sitä ei voi laittaa taloyhtiön jätesäiliöihin.
    - Biojäteastia (ruskea tai vihreä roskasäiliö) on ruokajätettä varten. Sinne ei voi laittaa muovia tai muita roskia.
    - Vie lehtisäiliöihin vain sanomalehdet ja mainokset, ei muovia tai muita roskia.
    - Jätteet pihalla houkuttelevat lintuja ja muita eläimiä. Eläinten mukana kulkevat myös monet taudit. Siksi jätteet laitetaan aina niille varattuihin säiliöihin.

Asukkaiden yhteiset tilat:

- saunavuoron ja saunan avaimen saat, kun teet isännöitsijätoimistossa saunasopimuksen.
- pesutupaan varataan aika etukäteen.
- talon varasto on tarkoitettu tavaroille, joita et tarvitse joka päivä.
- auto jätetään paikalle, joka on varattu autoille. Oman autopaikan voi vuokrata, kun tekee autopaikkasopimuksen isännöitsijän luona.

Sisäasiainministeriön pelastusosaston sivuilta löydät Kodin turvaoppaan http://turvaopas.pelastustoimi.fi/index.html. Oppaassa on tietoa esimerkiksi paloturvallisuudesta ja tapaturmien ehkäisystä.

Yleensä jokaisessa talossa on talotoimikunta, joka on yhteydessä taloyhtiön hallitukseen. Talotoimikunta vie eteenpäin asukkaiden kannanottoja ja toiveita. Jokaisen asukkaan kannattaa osallistua asukaskokouksiin. Siellä voi tulla valituksi asukastoimikuntaan ja

päästä sitä kautta vaikuttamaan oman talonsa asioihin. Jos asumisessa ilmenee hankaluuksia, asiasta voi kertoa talotoimikunnalle.

Tutustu Kotilo -hankkeen tuottamiin asumismateriaaleihin (roskien lajitteluohjeet, kokous- ja talkookutsut, siivous, sarjakuvaopastukset pyykkituvan käytöstä ja saunasta) eri kielillä osoitteessa www.pakolaisapu.fi → Suomen pakolaisapu → Pakolaisapu Suomessa → Kotilo → Materiaalipankki.

Vuokran lisäksi asumiseen liittyviä maksuja ovat **vesi- ja sähkölaskut**. Tarkista, onko vesimaksu mukana vuokrassa. Asuntoon on aina tehtävä **sähkösopimus**. Voit pyytää tarjoukset suoraan internetistä eri sähköyhtiöiltä ja valita sinulle parhaan vaihtoehdon. Ylä-Savossa sähkösopimuksen voit tehdä esimerkiksi Savon Voimalle.

Savon Voima
Papinkatu 30, 74120 Iisalmi
Puh. 029 022 3111
www.savonvoima.fi

4 LIIKKUMINEN YLÄ-SAVOSSA JA YLÄ-SAVOON

4.1 Paikallisliikenne

Iisalmessa kulkee 3 paikallisliikenteen bussilinjaa. Paikallisliikenteen aikataulut löydät suomeksi osoitteesta www.kuopionliikenne.fi → Aikataulut → Iisalmen aikataulut. Paikallisliikenteen reittioppaan löydät suomeksi samasta osoitteesta.

Kiuruvedellä on paikallisliikennettä sekä keskustassa että haja-alueella. Kiuruveden PALI-liikenne liikennöi kaikkina arkipäivinä aikataulun mukaisesti. Matkat tilataan etukäteen matkojen yhdistelykeskuksesta (yhteystiedot alla). Maaseutualueen liikenteessä ei ole kiinteitä reittejä, vaan matka on aina tilattava etukäteen matkojen yhdistelykeskuksesta. Matkan hinta on linja-autotaksan mukainen. Vammaispalvelulain mukaisilta asukkailta ei peritä maksua. http://www.kiuruvesi.fi/Suomeksi/Palvelut/Matkailu/Paikallisliikenneaikataulut.iw3

Lapinlahdella palvelee PALI-palveluliikenne, johon kuuluu kaksi palveluautoa, joissa on inva-varustus. Autot liikennöivät arkisin etukäteen määritellyillä liikennealueilla aikataulujen mukaisesti. Palvelu kattaa kunnan haja-asutusalueen lähes kokonaisuudessaan. Myös tämä kyyti on tilattava etukäteen Matkojen yhdistämiskeskuksesta.

Matkojen yhdistelykeskus
Puh. 017 183 183
Avoinna arkisin klo 7.00 – 17.00

4.2 Kaukoliikenne

Linja-autoasemilta saat tietoa paikallis- ja kaukoliikenteen bussireiteistä ja aikatauluista. Sieltä voit ostaa myös bussilippuja. Lisätietoa bussiliikenteestä ja aikatauluista löydät suomeksi, ruotsiksi sekä englanniksi internetistä: www.matkahuolto.fi

Linja-autoasemat Ylä-Savossa:

- Asematie 4, 72600 Keitele
- Asematie 12, 74700 Kiuruvesi
- Asematie 25, 73100 Lapinlahti
- Puistotie 34, 72400 Pielavesi
- Rutakontie 24, 74300 Sonkajärvi
- Kauppatie 22, 73200 Varpaisjärvi
- Huoltotie 2, 74200 Vieremä

Iisalmessa, Kiuruvedellä ja Lapinlahdella on myös **rautatieasema**. Tietoja juna-aikatauluista saat rautatieasemalta (Savonkatu 38, 74100 Iisalmi) sekä osoitteesta www.vr.fi suomeksi, ruotsiksi, englanniksi sekä venäjäksi.   . Rautatieasemalta, R-Kioskeista sekä Internetin kautta voit ostaa myös junalippuja.

Rautatieasemat Ylä-Savossa:

- Savonkatu 38, 74100 Iisalmi
- Asematie 24, 73100 Lapinlahti
- Ratakatu 1, 74700 Kiuruvesi

Lähin lentokenttä, Rissala, sijaitsee Siilinjärvellä (Lentokentäntie 275, 70900 Toivala). Rissalaan on matkaa Iisalmesta n. 60 kilometriä, Keiteleeltä n. 100 km, Kiuruvedeltä 117 km, Lapinlahdelta 54 km, Pielavedeltä n.70 km, Sonkajärveltä 100 km, Varpaisjärveltä 55 km ja Vieremältä 105 km

5 SUOMEN KIELEN OPISKELU

5.1 Suomen kielen omatoiminen opiskelu

Suomen kielen taito auttaa pärjäämään Suomessa. Kieltä voi opiskella monella tavalla.

Kirjastoista voit lainata suomen kielen oppikirjoja tai kasetteja ja opiskella itse kotona. Kuntalaisten tiedonhakuun ja opiskeluun tarkoitettuja, maksuttomia tietokoneita löytyy myös kirjastoista.

Iisalmen kirjasto
Kirkkopuistonkatu 9, 74100 Iisalmi
Puh. 017 272 3500
Iisalmen kirjaston aukioloajat löydät osoitteesta: www.iisalmi.fi → Palvelut → Kulttuuripalvelut → Kirjasto → Aukioloajat ja yhteystiedot

Keiteleen kirjasto
Kulttuuriasiat
Koulutie 1, 72600 Keitele
Puh. 017 273 1303
www.keitele.fi → Palvelut → Kirjasto

Kiuruveden kaupunginkirjasto
Lähteentie 10 A, 74700 Kiuruvesi
Puh. 040 5766 500
www.kiuruvesi.fi → Palvelut → Kirjasto

Lapinlahden kunnankirjasto
Mykkäläntie 2, 73100 Lapinlahti
Puh. 040 4883 275
www.lapinlahti.fi → Vapaa-aika → Kirjasto

Pielaveden kunnankirjasto
Laurinpurontie 14, 72400 Pielavesi
Puh. 017 273 2193, 040 489 4191
www.pielavesi.fi → Palvelut → Kirjasto

Sonkajärven kirjastotalo
Rutakontie 21, 74300 Sonkajärvi
Puh. 017 272 7103
www.sonkajarvi.fi → palvelut → kirjasto- ja tietopalvelut

Sukevan kirjasto
Sukevantie 22
74340 Sukeva
Puh.017 2727981

Varpaisjärven kirjasto
Kirjastontie 1, 73200 Varpaisjärvi
Puh. 040 4883 274
www.varpaisjarvi.fi → Kuntapalvelut → Sivistyspalvelut → Kirjasto

Vieremän kunnankirjasto
Lyhtytie.2, 74200 Vieremä
Puh. 0400 370 126
www.vierema.fi → Palvelut → Kirjasto

5.2 Suomen kielen ja kulttuurin koulutus

Suomen kielen opetusta järjestää mm.

- **Iisalmen** kansalaisopisto (Kirkkopuistonkatu 9, Iisalmi)
- **Kiuruveden** kansalaisopisto (Harjukatu 2, Kiuruvesi)
- **Vieremän** kansalaisopisto (Myllyjärventie 1, Vieremä)
- **Lapinlahti,** Kaskikuusen kansalaisopisto (Asematie 4, Lapinlahti)

Kaikki voivat osallistua kansalaisopiston kursseille.

Iisalmen kansalaisopisto
Iisalmen kulttuurikeskus
Kirkkopuistonkatu 9, 74100 Iisalmi
Puh. 017 272 3370
www.iisalmi.fi → Palvelut → Koulutus → Kansalaisopisto

Kiuruveden kansalaisopisto
Harjukatu 2 B, 74700 Kiuruvesi
Puh. 040 527 1798 (toimisto) tai 040 039 9301 (opintosihteeri)
kansalaisopisto@kiuruvesi.fi
www.kiuruvesi.fi → Palvelut → Kansalaisopisto

Vieremän kansalaisopisto
Myllyjärventie 1, 74200 Vieremä
Puh. 0400 370 132
www.vierema.fi → Palvelut → Kansalaisopisto

Lapinlahti, Kaskikuusen kansalaisopisto
Asematie 473100 Lapinlahti
puh. 040 4883 202
www.kaskikuusi.fi/

Kuopion kesäyliopiston Iisalmen yksikön suomen kielen kursseista kannattaa kysyä kesäyliopistolta.

Kuopion kesäyliopisto
Iisalmen kulttuurikeskus
Kirkkopuistonkatu 9, 74100 Iisalmi
Puh. 044 746 2840
www.kuopionkesayliopisto.fi/s/

Jos henkilö on rekisteröity työ- ja elinkeinotoimistossa työnhakijaksi, hänellä on oikeus työvoimapoliittiseen kotoutumiskoulutukseen. Kotoutumiskursseilla opiskellaan suomen kieltä ja tutustutaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään. Kotoutumiskurssit ovat osallistujalle ilmaisia ja opetusta on 35 h viikossa. Lisää tietoja Ylä-Savon kotoutumiskursseista saa **Työ- ja elinkeinotoimistoista**.

Iisalmen seudun Työ- ja elinkeinotoimisto

Karjalankatu 3, 74100 **Iisalmi**
Avoinna ma-pe klo 9.00-15.45
Puh. 010 19 4167
www.mol.fi

- **Kiuruvesi:** Apteekintie 8, Postiosoite: PL 1, 74701 Kiuruvesi, avoinna ma-pe klo 9.00-15.45 (suljettu 12.00-13.00)
- **Pielavesi:** Puistotie 30, Postiosoite: 72400 Pielavesi, avoinna ma-pe klo 9.00-15.45 (suljettu 12.00-13.00)
- **Lapinlahti:** Käyntiosoite: Asematie 8, 73100 Lapinlahti, avoinna ma-pe 9.00-11.30 ja 12.30-15.45

6 TYÖ

6.1 Työ- ja elinkeinotoimiston palvelut

Työ- ja elinkeinotoimistosta, lyhennettynä **TE–toimistosta**, saat tietoa opiskelumahdollisuuksista sekä lähteistä, mistä voi etsiä työpaikkoja. Jos henkilö on rekisteröity TE-toimistossa työnhakijaksi, hänellä on oikeus kotoutumissuunnitelmaan ja mahdollisuus henkilökohtaiseen neuvontaan sekä työvoimapoliittiseen koulutukseen.

Iisalmen seudun TE–toimistossa palvelua saa englanniksi, ruotsiksi ja espanjaksi

Jonkin verran osaamista on myös saksan ja ranskan kielellä. Muille kielille TE-toimisto tarvittaessa hankkii tulkin.

Kuka voi rekisteröityä työnhakijaksi?
Voit rekisteröityä työnhakijaksi, mikäli oleskelulupasi on:

- pysyvä (P) tai pitkään oleskelleen (P-EY) lupa
- jatkuvaluonteinen (A) lupa, eikä lupaan liity työnantajaa koskevia rajoituksia
- tilapäinen määräaikainen (B) lupa, mikäli sinulla on oikeus tehdä ansiotyötä eikä lupaan liity työnantajaa koskevia rajoituksia.
- EU- kansalaisen rekisteröintitodistus tai oleskelulupakortti

Oleskelulupaa koskevan kirjainmerkinnän näet passin oleskelulupatarrasta. EU-kansalaisen rekisteröintitodistuksen haltijalla on rajoittamaton työnteko-oikeus.

Ota yhteyttä TE-toimistoosi myös silloin, jos olet tullut Suomeen työnhakuun toisesta EU/ETA-maasta (ns. kolmen kuukauden työnhakujakso). Ota tuolloin mukaasi lähtömaastasi saamasi lomakkeet (U2 tai E303).

Olet kirjoilla TE-toimistossa siitä päivästä lähtien, kun olet ilmoittautunut henkilökohtaisesti. Sinulle varataan aika omalle työvoimaneuvojalle.

Kun menet aikavarauksellesi, ota mukaan:

- suomen kielelle virallisesti käännetyt **työ- ja opintotodistukset**
- todistukset suomen kielen **kursseista** ja muita todistuksia, joilla on merkitystä työpaikan saannin kannalta.

TE-toimistoon pitää ilmoittautua säännöllisin väliajoin, ohjeita saat työvoimaneuvojalta. Muista myös ilmoittaa kaikista muutoksista TE-toimistoon (esim. sairaustapaukset, ulkomaanmatkat ja osoitteenmuutokset). Lisäksi voit kysyä TE-toimistosta ulkomailla suoritetun tutkinnon rinnastamisesta Suomessa.

Jos henkilö on rekisteröity TE-toimistossa työnhakijaksi, hänellä on oikeus työvoimapoliittiseen kotoutumiskoulutukseen. Kotoutumiskursseilla opiskellaan suomen kieltä ja tutustutaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään. Kotoutumiskurssit ovat osallistujalle ilmaisia ja opetusta on 35 h viikossa. Lisää tietoja Iisalmen kotoutumiskursseista saa **Työ- ja elinkeinotoimistosta** (Karjalankatu 3, Iisalmi).

Iisalmen seudun Työ- ja elinkeinotoimisto

Karjalankatu 3, 74100 **Iisalmi**
Avoinna ma - pe klo 9.00-15.45
Puh. 010 19 4167
www.mol.fi

- **Kiuruvesi:** Apteekintie 8, Postiosoite: PL 1, 74701 Kiuruvesi, avoinna ma-pe klo 9.00-15.45 (suljettu 12.00-13.00)
- **Pielavesi:** Puistotie 30, Postiosoite: 72400 Pielavesi, avoinna ma-pe klo 9.00-15.45 (suljettu 12.00-13.00)
- **Lapinlahti:** Käyntiosoite: Asematie 8, 73100 Lapinlahti, avoinna ma-pe 9.00-11.30 ja 12.30-15.45

Valtakunnallinen Työlinja:

Työlinjan puhelinpalvelusta saat apua suomeksi ja englanniksi työhön, koulutusmahdollisuuksiin, sähköisiin asiointipalveluihin, oleskelulupa-asioihin ja työnantajapalveluihin liittyvissä asioissa. Neuvonta on maksutonta. Puhelinmaksut perii operaattori.

Henkilöasiakkaat: 010 19 4904 (ma - pe klo 8.00–18.00)
Koulutusneuvonta: 010 19 4901 (ma - pe klo 9.00–17.00)
Työttömyysturvaneuvonta: 010 19 4911 (ma - pe klo 9.00–17.00)
Muutosturvaneuvonta: 010 19 4910 (ma - pe klo 9.00–17.00)
Sähköposti: tyolinja@te-toimisto.fi

Työlinjan venäjänkielinen puhelinpalvelu:
Ma - pe klo 12.00–17.00
Puh. 010 194 924 ja 010 607 6710
Sähköposti: trud@te-toimisto.fi

6.2 In To Finland -palvelupiste

In To on Kelan ja Verohallinnon palvelupiste Suomeen tuleville ja Suomesta lähteville työntekijöille. Työntekijöiden lisäksi In To palvelee Suomeen tulevia yrittäjiä, opiskelijoita sekä ulkomailta työvoimaa palkkaavia ja välittäviä yrityksiä.

In To -palvelupisteessä kielitaitoiset virkailijat palvelevat Suomen sosiaaliturvaan ja verotukseen liittyvissä kysymyksissä ja ohjaavat asiakkaan muiden maahanmuuttoon liittyvien viranomaisten luo.

In To Finland -palvelupiste
Aukioloajat: ma - pe klo 9-12 ja 13 -16
Käyntiosoite: Salomonkatu 17, A-porras, 2. krs
Postiosoite: PL 82, 00601 Helsinki

www.intofinland.fi
info@intofinland.fi
In To -palvelupisteellä ei ole puhelinpalvelua

6.3 ETAPPI –hanke

Etappi on EU-rahoitteinen työllisyyshanke vuosina 2008–2012. Etappi toimii pääasiassa kuuden kunnan alueella Ylä-Savossa: Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Pielavesi, Sonkajärvi ja Vieremä. Etappi tarjoaa yksilövalmennusta työnhakuun ja kouluttautumiseen. Etappi tekee yrityskartoituksia, joista saatu tieto työ- ja harjoittelumahdollisuuksista palvelee työnhakijoita. Myös koulutusta ja ryhmätoimintaa on työnhakijoille.

Etappi- hanke
Kauppakatu 24, 74100 IISALMI
puh. 040 830 2723, 040 830 2733
www.etappi.eu

6.4 Toimintaa työttömille

Jos olet työtön, voit osallistua työttömien yhdistyksen toimintaan. Työttömien yhdistys järjestää kursseja, retkiä, tapahtumia ja muuta mukavaa.

Iisalmen työttömät ry
Kunnankatu 6, 74120 Iisalmi
http://personal.inet.fi/koti/iisalmen.tyottomat/

Kiuruveden työttömät ry
Asematie 16, 74700 Kiuruvesi
www.tvy.fi/component/option,com_comprofiler/task,userProfile/user,120/Itemid,126/

Lapinlahden työttömien tuki ry
Asematie 3 B, 73100 Lapinlahti
www.tvy.fi/component/option,com_comprofiler/task,userProfile/user,141/Itemid,126/

Pielavesi, Monitaitoset ry.
Pajatie 2, 72400 Pielavesi
www.monitaitoset.net/

6.5 Oma yritys

Yksi tapa työllistyä on perustaa oma yritys. Tarkempia tietoja yrityksen perustamisesta saat mm. TE-toimistosta sekä Ylä-Savon Kehitys Oy:n yritysneuvojalta, joka voi auttaa

yrityksen perustamiseen, yrityksen talouteen, lainsäädäntöön ja lupa-asioihin liittyvissä asioissa.

Ylä-Savon Kehitys Oy:n yritysneuvoja
Kankaankatu 1 A 6, 74100 Iisalmi
Puh. 0207 434 090

Iisalmen seudun työ- ja elinkeinotoimisto, Iisalmi
Karjalankatu 3, 74100 Iisalmi
Puh. 010 19 4167
www.mol.fi

6.6 Verotus

Kun aloitat Suomessa työt, tarvitset verokortin. Verokortin saat Pohjois-Savon verotoimiston Iisalmen toimipisteestä ja se tulee toimittaa työnantajalle.

Lisätietoa veroasioista löydät netistä suomeksi www.vero.fi ja englanniksi www.vero.fi/english

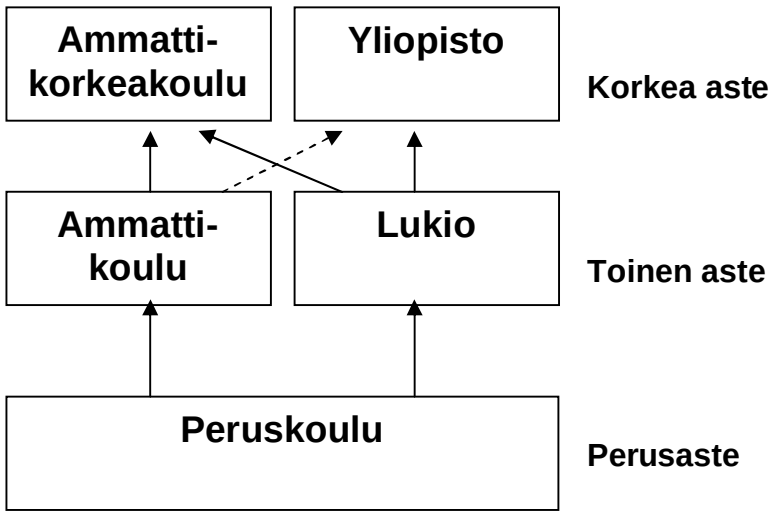
Pohjois-Savon verotoimisto
Iisalmen toimipiste
Luuniemenkatu 3, 74101 Iisalmi
Puh. 017 153 7811

Muista myös hankkia pankkitili palkanmaksua varten! Suomessa palkka maksetaan tilille, ei käteisenä.

7 VARHAISKASVATUS JA KOULUTUS

7.1 Koulujärjestelmä

Suomessa on yleinen oppivelvollisuus. Se tarkoittaa, että täytyy käydä peruskoulua 9 luokkaa. Peruskoulussa opetus, ruoka ja oppimateriaalit ovat ilmaisia.

Suomalaiset ovat oppivelvollisia 7–16 -vuotiaina. Suomessa pysyvästi asuvilla ulkomaalaisilla lapsilla on myös oppivelvollisuus. Kunnat huolehtivat siitä, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus käydä koulua.

7.2 Päivähoito

Tietoa Suomen päivähoitojärjestelmästä löytyy Infopankin sivuilta www.infopankki.fi → Sosiaalipalvelut → Lapset ja nuoret.

Kunnassa asuvilla alle kouluikäisillä lapsilla on oikeus päivähoitoon. Päivähoidon tavoitteena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä tiiviissä yhteistyössä kodin kanssa. Päivähoidossa opetellaan mm. ryhmässä toimimista sekä tuetaan leikkien kautta lapsen valmiuksien kehittymistä, jolloin myös lapsen suomen kielen taidot vahvistuvat.

Päivähoitoa annetaan perheen tarpeen mukaan osa- tai kokopäivähoitona. Ylä-Savossa toimii kunnallisia päiväkoteja, ryhmäperhepäiväkoteja sekä omassa kodissa töitä tekeviä perhepäivähoitajia. Jos vanhempien työt ajoittuvat iltaan tai viikonloppuun, on mahdollista saada päivähoitopaikka näille ajoille.

Päivähoidossa tehdään lapselle yhdessä vanhempien kanssa lapsen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen suunnitelma, jonka toteutumista seurataan ja tarkistetaan vähintään kerran vuodessa.

Päivähoitomaksu määräytyy vanhempien tulojen perusteella valtakunnallisten perusteiden mukaisesti (Asiakasmaksulaki). Päivähoidossa tarjotaan maksuton ruokailu (aamiainen, lounas, välipala).

Päivähoitopaikkaa voi tiedustella:

- **Iisalmi:**

Päivähoidon toimisto- ja hallintopalvelut
Päivähoidon johtaja
Kulttuurikeskus, Riistakatu 13, 74100 Iisalmi
Puh. 040 543 4982

Perhepäivähoidon ohjaajat
Kirkkopuistonkatu 9, 74100 Iisalmi
Puh. 040 708 6301
Puh. 040 549 4393

Lisätietoja Iisalmen kaupungin nettisivuilta: www.iisalmi.fi → Palvelut → Koulutus → Päivähoito

- **Keitele**

Päivähoidon ja lasten kotihoidontuen yhteyshenkilö
Äyräpääntie 10 C, 72600 Keitele
Puh. 017 2731 331 tai 0400 969 587

- **Kiuruvesi**

Käyntiosoite: Harjukatu 2 (kaupungintalolla)
Postiosoite: PL 28, 74701 Kiuruvesi
Varhaiskasvatuksen johtaja, puh. 040 533 8547
Perhepäivähoidon ohjaaja, puh. 040 7059 586

- **Lapinlahti / Varpaisjärvi**

Kunnanvirasto
Asematie 4, 73100 Lapinlahti
Perhepäivähoidonohjaaja, puh. 040 4883 361

- **Pielavesi**

Päivähoitotoimisto
Puistotie 30, 72400 Pielavesi
Puh. 017 273 2341, 0400 328240

- **Sonkajärvi**

Päivähoidon ohjaaja
Rutakontie 16, 74300 Sonkajärvi
Puh. 017 2727 328, 040 5115 202

- **Vieremä**

Päivähoitotoimisto

Päiväkoti Nuppula
Härköniementie 16, 74200 Vieremä
Puh. 040 861 0281

7.3 Esiopetus

Esiopetus on kuusivuotiaille, vuosi ennen oppivelvollisuuden alkamista tarjottavaa suunnitelmallista opetus- ja kasvatustyötä.

Esiopetusta järjestetään kaikille halukkaille 6-vuotiaille lapsille ennen koulun alkua. Esiopetuksen tavoite on valmistaa lapsia koulua varten. Esiopetus on ilmaista.

Esiopetusta annetaan päiväkodeissa ja erillisissä esiopetusryhmissä sekä yhdysluokissa.

- **Iisalmi**

Päivähoidon toimisto- ja hallintopalvelut
Päivähoidon johtaja
Riistakatu 13, 74100 Iisalmi
Puh. 040 543 4982

- **Keitele**

Päivähoidon ja lasten kotihoidontuen yhteyshenkilö
Äyräpääntie 10 C, 72600 Keitele
Puh. 017 2731 331 tai 0400 969587

- **Kiuruvesi**

Käyntiosoite: Harjukatu 2 (kaupungintalolla)
Postiosoite: PL 28, 74701 Kiuruvesi
Varhaiskasvatuksen johtaja: 040 533 8547
Perhepäivähoidon ohjaaja: 040 7059 586
Ilmoittautuminen kouluille. Tiedustelut kouluilta ja koulutoimistosta

- **Lapinlahti / Varpaisjärvi**

Kunnanvirasto
Asematie 4, 73100 Lapinlahti
Perhepäivähoidonohjaaja, puh. 040 4883 361

- **Pielavesi**

Päivähoitotoimisto (entinen valtion virastotalo)
Puistotie 30, 72400 Pielavesi
Puh. 017 273 2341, 0400 328 240

- **Sonkajärvi**

Päivähoidon ohjaaja
Rutakontie 16, 74300 Sonkajärvi
Puh. 017 2727 328, 040 5115 202

- **Vieremä**

Päivähoitotoimisto
Päiväkoti Nuppula
Härköniementie 16, 74200 Vieremä
Puh. 040 861 0281

7.4 Perusopetus

Suomessa lapset aloittavat peruskoulun yleensä sen vuoden elokuussa, kun täyttävät 7 vuotta. Kaikilla alle 16-vuotiailla kunnassa asuvilla lapsilla on oikeus perusopetukseen.

Perusopetukseen täytyy ilmoittautua. Lapsi voidaan ilmoittaa perusopetukseen joko henkilökohtaisesti koululla, jonne lapsi halutaan opiskelemaan, puhelimitse virka-aikana koulun rehtorille/kansliaan tai Iisalmessa nettilomakkeella, joka löytyy suomeksi osoitteesta www.iisalmi.fi → Koulutus → Yleisimmät kysymykset → Koulunkäynnin aloittaminen.

Tarkempia tietoja Iisalmen perusopetuksesta saat sivistyspalvelukeskuksen toimistosta (Riistakatu 13, puh. 017 272 3365) ja kouluilta sekä osoitteesta www.iisalmi.fi → Palvelut → Koulutus → Perusopetus.

Lisätietoja muiden Ylä-Savon kuntien perusopetuksesta:

- **Keitele**

Sivistystoimenjohtaja
Äyräpääntie 2, 72601 Keitele
Puh. 017 273 1101 tai 040 761 5120

- **Kiuruvesi**

Koulutoimisto
PL 28, 74701 Kiuruvesi
Puh. 040 505 6236 tai 040 5766 484

- **Lapinlahti / Varpaisjärvi**

Sivistysjohtaja, puh. 040 488 3101

- **Pielavesi**

Sivistysosasto
Koulutie 3, 72400 Pielavesi
Puh. 040 4894 197 tai 040 524 2184

- **Sonkajärvi**

Sivistyslautakunta
Lyseotie 3, 74300 Sonkajärvi
Puh. 017 2727 124 tai 040 543 6180

- **Vieremä**

Sivistysosasto
Myllyjärventie 1, 74200 Vieremä
Puh. 0400 370 152 tai 040 714 8560

Perusopetukseen valmistava opetus
Jos maahanmuuttajalapsen suomen kielen taito on vielä heikko, lapsen peruskoulun aloitusta voidaan lykätä hakemuksesta vuodella. Lapsi voi siinä tapauksessa jatkaa päiväkodissa tai saada perusopetukseen valmistavaa opetusta. Valmistava opetus kestää yhden lukuvuoden. Sinä aikana oppilaalle annetaan opetusta suomen tai ruotsin kielessä ja perusopetuksen oppiaineissa. Valmistavan opetuksen jälkeen oppilas jatkaa opiskelua tavallisella luokalla.

Maahanmuuttajalapsille voidaan **Iisalmessa** antaa valmistavan opetuksen lisäksi oman äidinkielen tai vieraan kielen ylläpitämiseen tähtäävää opetusta sekä maahanmuuttajien tukiopetusta. Lisätietoja sivistyspalvelukeskuksesta. **Kiuruvedellä** lisätietoja saa suoraan kouluilta.

Iisalmen sivistyspalvelukeskus
Kirkkopuistonkatu 9 tai Riistakatu 13 / PL 5
74100 Iisalmi
Puh. 017 272 3365 tai 040 830 920

7.5 Opiskelu perusopetuksen jälkeen

Peruskoulun viimeisellä luokalla haetaan yleensä jatko-opintoihin. Oppilas voi myös hakea keväällä yhteishaussa joko ammatillisiin opintoihin tai lukioon. Myös aikuiset voivat opiskella lukiossa sekä suorittaa ammatillisen tutkinnon ammatillisessa oppilaitoksessa.

Jos nuori ei vielä peruskoulun jälkeen tiedä, mihin haluaisi hakeutua opiskelemaan tai haluaa korottaa peruskoulun numeroita, voi hän hakeutua ns. 10-luokalle. **Ylä-Savossa** voi hakeutua opiskelemaan 10-luokalle **Portaanpään Opistoon Lapinlahdelle.**

Portaanpään opisto
Portaanpääntie 63, 73100 Lapinlahti
Puh. 017 272 0900
www.portaanpaa.fi

7.6 Toisen asteen koulutus

Toisen asteen koulutus sisältää lukiot ja ammatilliset oppilaitokset. Toisen asteen kouluissa opetus ja ruoka ovat ilmaisia, mutta oppikirjat täytyy maksaa itse. Toisen asteen koulutukseen haetaan valtakunnallisen yhteishaun kautta. Yleiset yhteishakuajat ovat keväällä ja syksyllä, mutta voit hakea joihinkin opintoihin myös muina aikoina. Katso lisätietoja Infopankin osoitteesta www.infopankki.fi → Koulutus → Ammatilliset oppilaitokset ja lukiot

7.6.1 Lukio

Lukio on yleissivistävä koulu. Lukion lopussa on mahdollisuus suorittaa ylioppilastutkinto (ylioppilaskirjoitukset). Lukiosta ei saa ammattia, mutta sieltä saa paljon yleistietoa eri asioista. Lukioon voi hakea henkilö, jolla on peruskoulun päättötodistus.

Iisalmessa toimii kaksi lukiota (Haukiniemenkatu 12, Iisalmi). **Iisalmen lyseon lukiossa** opiskellaan päivällä ja **Iisalmen aikuislukiossa** opiskellaan illalla.
Lisää tietoa Iisalmen lukioista löytyy suomeksi sivuilta www.iisalmi.fi → Palvelut → Koulutus → Lukiokoulutus ja englanniksi www.iisalmi.fi → In English → Studying → Iisalmi high school . Edellä mainitulta sivulta löydät myös Lyseon lukion englanninkielisen opiskeluoppaan.

Keiteleläisille lukiokoulutusta tarjoavat lähilukiot Pielavesi (30 km), Vesanto (34 km) ja Viitasaari (40 km). Osa oppilaista hakeutuu myös erityislukioihin (musiikki, liikunta, urheilu, IB, ilmaisutaito) lähinnä Kuopioon ja Jyväskylään.
Osa oppilaista hakeutuu yhdistelmäopintoihin (lukio/ammatillinen), joista oppilaitokset tiedottavat vuosittain vahvistamansa suunnitelman mukaisesti opetushallituksen julkaisemassa koulutusoppaassa. Lisätietoa verkosta löytyvistä koulutustiedoista www.opintoluotsi.fi/
Koulutie, 72601 Keitele
Puh. 017 273 1111 (kouluaikoina)

Kiuruvedellä toimii lukio, jossa opiskelee 195 oppilasta. Lukio on mukana MAHIS+ -monitutkintohankkeessa. Hankkeeseen liittyen lukiossa on mahdollista opiskella erityisesti ratsastus- ja hevostaloutta sekä sähköalaa yhteistyössä Ylä-Savon ammattiopiston kanssa.
Kiuruveden lukio
Lähteentie 10, 74700 Kiuruvesi
Puh. 040 527 1633
www.kiuruvesi.fi/Suomeksi/Palvelut/Opiskelu/Lukio.iw3

Lapinlahden lukio on **kuvataidepainotteinen erityislukio**, jossa on opiskelijoita eri puolilta Suomea. Lukion kuvataidelinjalla ja yleisellä linjalla on yhteensä noin 300

opiskelijaa, jotka ovat noin 35 eri kunnasta ympäri Suomea. Lisäksi lukio-opintoja voi suorittaa **Portaanpää opistossa.**

Lapinlahden lukio
Kivistöntie 2, 73100 Lapinlahti
Puh. 040 488 3212
www.lapinlahti.fi/?page=palvelut.perheosasto.koulutuspalvelut.lukio

Pielaveden lukio
Koulutoimisto, Koulutie 3, 72400 Pielavesi
Puh. 017 273 2101, 040 524 2184
www.peda.net/veraja/pielavesi/lukio

Sonkajärven lukio on perinteinen yleislukio. Lukio-opiskelun aikana voi suorittaa ammattiopinnot MAHIS-projektin kautta. Lukio on mukana myös ISOverstaassa, jonka puitteissa oppilas voi suorittaa kursseja muista lukioista verkko-opintoina.

Sonkajärven lukio
Lyseotie 3, 74300 Sonkajärvi
Puh. 017 2727 124, 040 5436 180
www.sonkajarvi.fi/Suomeksi/Palvelut/Opetus_ja_koulutus/Lukio-opetus.iw3

Vieremän lukio on pieni alle sadan oppilaan vireä yleislukio. Kokeilu- ja oppimishaluinen opettajakunta näkee oppilaan yksilöllisen menestymisen tärkeimpänä tavoitteenaan. Lukio antaa hyvän pohjan kaikille mahdollisille jatko-opinnoille.
Petterintie 12, 74200 Vieremä
Puh. 0400 370 152, 0400 370 113
vierema.fi/Suomeksi/Palvelut/Opetus_ja_koulutus/Lukio.iw3

7.6.2 Ammatillinen koulutus

Iisalmessa Ylä-Savon ammattiopisto sekä Savon ammatti- ja aikuisopisto tarjoavat ammatillista koulutusta.

Ylä-Savon ammattiopistossa sekä nuoret että aikuiset voivat opiskella useaan eri ammattiin. Ylä-Savon ammattiopistossa järjestetään ammatillista peruskoulutusta, valmentavaa ja kuntouttavaa koulutusta ja ohjausta sekä ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta. Maahanmuuttajille tarkoitettua ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta ei järjestetä.

Opiskelupaikkaa Ylä-Savon ammattiopiston ammatillista perustutkintoa tekemään haetaan ensisijaisesti yhteishaun ja yhteishaun täydennyshaun kautta. Hakija voi hakea opiskelupaikkaa yhteishaussa myös joustavasti eli vedoten henkilökohtaisiin syihinsä tulla valituksi opiskelijaksi ilman pisteytykseen perustuvaa paremmuusjärjestystä. Yhteishaussa hakijan tulee merkitä sähköiseen hakemukseen kohta *”haen joustavassa haussa”*. Hakijan tulee postittaa kirjallinen hakemus mahdollisine liitteineen suoraan oppilaitokseen määräajassa.

Ammatillisen peruskoulutuksen kesto on 3 vuotta (120 ov). Ammattiopistossa voi myös suorittaa lyhyempiä koulutuksia sekä opiskella esimerkiksi oppisopimuskoulutuksessa. Ylä-Savon ammattiopistossa voit opiskella esimerkiksi rakennusalan perustutkinnon (esim. talonrakentaja), hotelli-, ravintola- ja catering-alan perustutkinnon (esim. kokki) tai maatalousalan perustutkinnon (esim. eläintenhoitaja).

Hakija, jonka äidinkieli ei ole suomi, kutsutaan Ylä-Savo ammattiopistoon haastatteluun ja kielikokeeseen. Tällä pyritään varmistamaan hakijan valmius opiskella suomenkielisissä opinnoissa.

Yhteishakuun kuulumattomiin valmentavaan ja kuntouttavaan koulutukseen ja ohjaukseen sekä ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaavaan ja valmistavaan koulutukseen haetaan erillisellä Ylä-Savon ammattiopistolle palautettavalla kirjallisella hakemuksella.

Lisätietoa koulutusmahdollisuuksista löytyy suomeksi ja englanniksi sivulta www.ysao.fi

Ylä-Savon ammattiopisto
Asevelikatu 4, 74100 Iisalmi
- Johtava opinto-ohjaaja

Puh. 017 272 5211 / 0400 791 029
- Opinto-ohjaaja

Puh. 0400 793 146
- Opintotoimisto

Puh. 017 272 5288

Oppisopimuskoulutus

Oppisopimuskoulutus on joustava, yksilöllinen ja käytännönläheinen koulutusmuoto, joka perustuu opiskelijan ja työnantajan väliseen määräaikaiseen työsopimukseen, voimassa olevaan työsuhteeseen tai yrittäjyyteen. Keskeisenä oppimisympäristönä on toiminta omassa työyhteisössä. Tätä oppimista täydennetään tietopuolisella koulutuksella oppilaitoksessa. Tutkinto suoritetaan antamalla osaamisesta hyväksytyt työtoimintanäytöt.

Oppisopimuksella voi suorittaa kaikki ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot. Ammatillisissa perustutkinnoissa osoitetaan alan perustehtävien hallinta, ammattitutkinnoissa alan ammattityöntekijältä edellytettävä ammattitaito ja erikoisammattitutkinnoissa alan vaativimpien työtehtävien hallinta.

Alkuun pääset ottamalla yhteyttä **oppisopimustoimistoon** (Asevelikatu 4, Iisalmi, puh. 017 272 5465) tai tutustumalla internet-sivuihin www.ysao.fi/oppisopimus

Ylä-Savon ammattiopistossa myös **aikuiset** voivat opiskella n. 50 tutkintoa, sisältäen perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintoja.

Aikuiskoulutuksen puolella on mahdollisuus opiskella esimerkiksi matkailualan, ravitsemisalan, maatilatalousalan, puhdistuspalvelualan, rakennusalan, kuljetusalan ja kaupanalan koulutuksissa. Aikuiskoulutuksen puolella voi opiskella myös lyhyissä koulutuksissa uusia tietoja ja taitoja, kuten tietojenkäsittelyä tai kieliä.

Tietoa koulutuksista ja ohjeet miten voi hakea koulutuksiin löytyy internet-sivulta www.ysao.fi/koulutuskalenteri

Ylä-Savon ammattiopisto/aikuisopiskelu
Yrittäjäntie 23, 74130 Iisalmi
Opintosihteeri, puh. 017 272 5508
www.ysao.fi

Savon ammatti- ja aikuisopiston (SAKKY) Iisalmen toimipaikassa (Asevelikatu 24, Iisalmi) sekä nuoret että aikuiset voivat opiskella ammatillisia perustutkintoja sekä muita koulutuksia.

Nuorisoasteen koulutuksessa voit opiskella esimerkiksi:

- Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alaa (merkonomi)
- Luonnontieteiden alaa (datanomi)
- Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alaa (lähihoitaja)

Aikuiskoulutuksessa voi täydentää ammattitaitoa lyhytkurssein, tutkinnon osia suorittamalla tai voit valmistua ammattiin oppisopimuskoulutuksella, työvoimakoulutuksella tai perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkinnoilla.
Lisätietoja koulutusmahdollisuuksista löytyy suomeksi, englanniksi ja saksaksi www.sakky.fi

Savon ammatti- ja aikuisopisto (SAKKY)
Asevelikatu 24, 74100 Iisalmi
Puh. 017 214 8883
www.sakky.fi

7.7 Korkea-asteen koulutus

Korkea-asteen koulutus sisältää ammattikorkeakoulut ja yliopistot. Korkeakouluun voi hakea lähtömaan tai Suomessa suoritetulla ammatillisella tutkintotodistuksella tai suomalaista lukion päästötodistusta vastaavalla todistuksella. Iisalmessa voi opiskella ammattikorkeakoulussa. Iisalmessa ei ole yliopistoa. Lähin yliopisto, **Itä-Suomen yliopisto**, sijaitsee Kuopiossa (n. 80 km Iisalmesta).

Savonia-ammattikorkeakoulun Iisalmen kampuksella voit opiskella agrologiksi, sairaanhoitajaksi ja sosionomiksi. Koulutusohjelmien opetuskielenä on suomi. Opiskelemaan pääsyn edellytyksenä on hyväksytysti suoritettu suomenkielinen valintakoe.

Savonia-ammattikorkeakoulu
PL 72 (Haukisaarentie 2), 74130 Iisalmi
www.savonia.fi

7.8 OpinOvi -palvelu

Pohjois-Savon alueella toimii OpinOvi -palvelu, joka auttaa aikuisia kaikissa opiskeluun liittyvissä asioissa. OpinOvi kertoo esimerkiksi alueen koulutustarjonnasta, opintojen rahoituksesta tai asumisesta opintojen aikana.

OpinOvi -palvelu / Ylä-Savon ammattiopisto
Yrittäjäntie 23, 74130 Iisalmi
www.akkuna.eu

Ajanvaraukset:
ohjaajat@akkuna.eu
Puh. 0400 793 025

7.9 Muut koulutusmahdollisuudet

Kansalaisopistoissa voit opiskella kaikille avoimilla kursseilla erilaisia kieliä, esimerkiksi suomen kieltä, taideaineita, käsitöitä, musiikkia ja tietotekniikkaa. Kurssit ovat yleensä maksullisia ja alkavat syksyllä.

Iisalmen kansalaisopiston kurssit ovat opinto-ohjelmassa, jonka voit lukea suomeksi internetissä osoitteessa www.iisalmi.fi → Palvelut → Koulutus → Kansalaisopisto. Sieltä voit valita kurssit, joille haluat osallistua ja tehdä ilmoittautumisen. Ilmoittautumisen voit tehdä kohdassa **internet-ilmoittautuminen**. Kurssille ilmoittautumisen voit tehdä myös **kansalaisopiston toimistossa**. Kansalaisopiston toimisto sijaitsee Kulttuurikeskuksen 2. kerroksessa.

- **Iisalmen kansalaisopisto**

Kulttuurikeskus
Kirkkopuistonkatu 9, 74100 Iisalmi
Puh. 017 272 3370
www.iisalmi.fi → Palvelut → Koulutus → Kansalaisopisto

- **Kaskikuusen kansalaisopisto**

www.kaskikuusi.fi

- **Lapinlahden toimipiste**

  Asematie 4, 73100 Lapinlahti
  Puh. 040 4883 202

- **Varpaisjärven toimipiste**

  PL 17, 73201 Varpaisjärvi
  Puh. 040 4883 202

- **Kiuruveden kansalaisopisto**

PL 28, 74701 Kiuruvesi
Puh. 040 527 1798
www.kiuruvesi.fi/Suomeksi/Palvelut/Kansalaisopisto.iw3

- **Pielaveden ja Keiteleen kansalaisopiston** tehtävänä on järjestää monipuolisia oppimisen ja henkisen kasvun mahdollisuuksia alueen väestölle.
  - **Pielaveden toimipiste**
  Koulutie 1, 72400 Pielavesi
  Puh. 017 273 2172 tai 040 4894187
  www.pielavesi.fi → Palvelut → Kansalaisopisto
  - **Keiteleen toimipiste**
  Pikonmäentie 2
  72600 Keitele
  Puh. 017 273 1151

- **Sonkajärven kansalaisopisto**

Rutakontie 21 (Kirjastotalo), 74300 Sonkajärvi
www.sonkajarvi.fi → Palvelut → Opetus ja koulutus → Kansalaisopisto

- **Vieremän kansalaisopisto**

Kansalaisopiston toimisto
Myllyjärventie 1, 74200 Vieremä
Puh. 0400 370 132
www.vierema.fi → Palvelut → Kansalaisopisto

Kuopion kesäyliopiston Iisalmen toimipaikka järjestää ympäri vuoden kaikille avointa yliopisto-opetusta sekä ammatillista täydennyskoulutusta juridiikan, kasvatus- ja opetusalan sekä sosiaali- ja terveysalan henkilöstölle ja esimiestehtävissä toimiville.

Lisäksi järjestetään koulutusta työyhteisön kehittämiseen ja työhyvinvointiin liittyvistä teemoista. Kunnille, yrityksille ja organisaatioille järjestetään myös tilauskoulutusta. Yleissivistävään koulutustarjontaan kuuluvat mm. kielikurssit, yleisöluennot sekä ikääntyvien yliopiston luennot.

Kursseille ilmoittaudutaan www.kuopionkesayliopisto.fi -sivun kautta. Elokuussa ilmestyvässä ohjelmassa on koulutuksista tarkemmin. Koulutukset ovat maksullisia.

Kuopion kesäyliopiston Iisalmen toimipaikka
Iisalmen kulttuurikeskus
Kirkkopuistonkatu 9, 74100 Iisalmi
www.kuopionkesayliopisto.fi

Kesäyliopiston sihteeri, puh. 044 746 2851
Kesäyliopiston toimistosihteeri, puh. 044 746 2852

8 TERVEYSPALVELUT

8.1 Terveyspalvelut Ylä-Savossa

8.1.1 Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä on Iisalmen, Kiuruveden, Sonkajärven ja Vieremän perustama sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä. Terveyden- ja sairaanhoidon sekä sosiaalihuollon palvelujen lisäksi hoidamme jäsenkuntiemme ympäristönsuojelu- ja terveysvalvonta- sekä eläinlääkintäpalvelut. Terveyspalveluita saat terveyskeskuksesta, sairaalasta ja yksityisiltä lääkäriasemilta.
www.ylasavonsote.fi.

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä
Postiosoite: PL 4 (Meijerikatu 2), 74101 Iisalmi
Puh. 017 272 31 (vaihde)
kirjaamo@ylasavonsote.fi
www.ylasavonsote.fi

Iisalmen sairaala (Riistakatu 23)	Puh. 017 272 2000 (vaihde)
Iisalmen terveyskeskus (Meijerikatu 2)	Puh. 017 272 41 (vaihde) tai 017 272 4204
Kiuruveden terveyskeskus (Nivankatu 31)	Puh. 017 272 900 (vaihde)
Sonkajärven terveyskeskus (Taivallahdentie 4)	Puh. 017 272 700 (vaihde)
Vieremän terveyskeskus (Ponssentie 11)	Puh. 017 272 8471, 017 272 8472

Päivystys, puhelinneuvonta ja hoitoonohjaus alla mainittuina aikoina terveyskeskuksissa, muina aikoina yhteispäivystyksessä Iisalmen sairaalassa (Riistakatu 23):

- **Iisalmi** (ma - to klo 08 - 18, pe klo 08 - 15.30), päivystys Iisalmen sairaalassa 24 h, puh. 017 272 4224
- **Kiuruvesi** (ma - su klo 08 - 20), puh. 017 272 9482
- **Sonkajärvi** (ma - pe klo 08 - 16), puh. 017 272 7468
- **Vieremä** (ma - pe klo 07.30 - 15.30), puh. 017 272 8471 ja 017 272 8472

Lasten ja nuorten palvelut, ohjaus ja neuvonta (ma, ke, pe klo 9-10), puh. 0400 144 514
Mielenterveys- ja päihdepalvelut, ohjaus ja neuvonta (24 h), puh. 040 761 4400
Yhteispäivystys Iisalmen sairaala, 24 h, puh. 017 272 2346

8.1.2 Terveyskeskukset

- **Iisalmen** terveyskeskus

Meijerikatu 2, 74120 Iisalmi
Puh. 017 272 41 (vaihde)
Potilastoimisto puh. 017 272 4204
www.ylasavonsote.fi

- **Keiteleen** terveyskeskus

Sairaalatie 1, 72600 Keitele
Puh. 017 273 1460 (vaihde)
www.pielavesi.fi/Suomeksi/Palvelut/Terveys.iw3

- **Kiuruveden** terveyskeskus:
  - Päivystys joka päivä klo 8.00-20.00 puh. 017 2729 482, Kiuruveden terveyskeskuksen päivystys, jossa sairaanhoitajan puhelinneuvontaa arkisin
  - Klo 20.00-8.00 puh. 017 2722 346, Iisalmen sairaalan yhteispäivystys, jossa sairaanhoitajan puhelinneuvontaa

Nivankatu 31
74700 Kiuruvesi
Puh. (017) 272900
www.kiuruvesi.fi/Suomeksi/Palvelut/Terveyspalvelut.iw3
www.ylasavonsote.fi

- **Lapinlahden** terveyskeskus
  - Terveyskeskuksen päivystys, puhelinneuvonta ja hoitoonohjaus klo 8 alk. puh. 017 2720411
  - Lääkärien ajanvarausvastaanotto ma - pe kello 8-16, puh. 017 2720411
  - Lapinlahden terveyskeskuksessa toimii ympärivuorokautinen lääkäripäivystys
  - Äitiys- ja perhesuunnitteluneuvolapalvelut: soittoaika terveydenhoitajalle ma-pe klo 12-13, puh. 040 4883 325 ja 040 4883 323
  - Lastenneuvolapalvelut: soittoaika terveydenhoitajalle ma-pe klo 12-13, puh. 040 488 3321 ja 040 488 3326

Kansantie 10, 73100 Lapinlahti
www.lapinlahti.fi/?page=palvelut.terveysosasto.perusterveydenhuolto.avohoito

- **Sonkajärven** terveyskeskus
  - Lääkäripäivystys Sonkajärven terveyskeskuksessa arkisin klo 8.00-16.00, puh. 017 272 7468.
  - Potilastoimisto puh. 017 272 7469
  - Muina aikoina lääkäripäivystys Iisalmen sairaalassa, puh. 017 272 4224

Taivallahdentie4, 74300 Sonkajärvi
Puh. 017 272 700
www.sonkajarvi.fi/Suomeksi/Palvelut/Terveys.iw3
www.ylasavonsote.fi

- **Pielaveden** terveyskeskus

Savikontie 15, 72400 Pielavesi
Puh. 017 273 2460 (vaihde)
www.pielavesi.fi/Suomeksi/Palvelut/Terveys.iw3

- **Varpaisjärven** terveysasema
  - Lääkäripäivystys ma - to 8.00–16.00 ja pe 10.00–15.00

- Ilta- ja viikonloppupäivystys Lapinlahden terveyskeskuksessa
- Lääkärien ajanvarausvastaanotto ma-pe klo 8-15, puh. 040 4883 461
- Äitiys- ja perhesuunnitteluneuvolapalvelut: soittoaika klo 8-9, puh. 040 4883 484
- Lastenneuvolapalvelut: soittoaika klo 8-9, puh. 040 488 3484.

Mäkitie 3, 73200 Varpaisjärvi
www.varpaisjarvi.fi/index.php?id=383

- **Vieremän** terveyskeskus
  - Avoinna arkipäivisin klo 7.30-15.30
  - Ajanvaraukset ma-pe klo 7.30-15.00, puh. 017 272 8471, 017 272 8472
  - muina aikoina lääkäripäivystys Iisalmen sairaalassa, puh. 017 272 4224

Ponssentie 11, 74200 Vieremä
www.vierema.fi/Suomeksi/Palvelut/Terveydenhuolto.iw3
www.ylasavonsote.fi

8.2 Hätätapaukset

Hätätapaus on kiireellinen, todellinen vaaratilanne, jolloin henki, terveys, omaisuus tai ympäristö on vaarassa.

Hätätapauksissa soita aina hätänumeroon 112 (palvelua suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi)

Myös ambulanssi tilataan hätänumerosta 112.

Jos joudut soittamaan hätänumeroon, **kerro puhelimessa**:

- Oma nimesi
- Mahdollisimman tarkka katuosoite ja kaupunki
- Mikä on hätänä, miksi tarvitset nopeasti apua
- Vastaa sinulle esitettyihin kysymyksiin ja toimi annettujen ohjeiden mukaan
- Lopeta puhelu vasta, kun saat siihen luvan

Hätäkeskuslaitoksen internet-sivut: www.112.fi. Sivuilla on esittely hätäkeskuslaitoksen toiminnasta (*Näin käytät hätänumeroa 112 Suomessa*) seuraavilla kielillä: englanti, ruotsi, saksa, suomi, ranska, saame, venäjä ja viro.

8.3 Ensiapu eli kiireellinen sairaanhoito

Ensiapua voit saada **Iisalmen** sairaalassa **ympäri vuorokauden kiireellisissä tapauksissa**.

Ympärivuorokautinen päivystys on tarkoitettu **kiireellistä ensiapua** vaativille potilaille tapauksissa, jolloin hoito on aloitettava heti tilanteen vakavuuden vuoksi. Päivystysvastaanotolla hoidetaan esimerkiksi **äkillisesti vakavasti sairastuneita** tai **tapaturmissa loukkaantuneita** potilaita.

Päivystysvastaanotolle ei ole ajanvarausta, vaan päivystykseen hakeutuvien potilaiden hoito toteutetaan hoidon kiireellisyysarvion mukaisessa järjestyksessä.

Äkillisissä, vakavissa sairastapauksissa voit hakeutua suoraan päivystysvastaanotolle **Iisalmen sairaalan ensiapuun (Riistakatu 21–23, 74120 Iisalmi), puh. 017 272 2346**.

8.4 Kun sairastut

Kun sairastut äkillisesti, mutta **et** tarvitse kiireellistä ensiapua, **soita** jos mahdollista, **ennen päivystykseen tuloa ensin terveyskeskuksen sairaanhoitajan puhelinneuvontaan**. Katso lisätietoja puhelinneuvonnasta ja – numeroista yllä olevista kappaleista 8.1.1 ja 8.1.2.

Ylä-Savon SOTE -kuntayhtymän kuntien (Iisalmi, Kiuruvesi, Vieremä ja Sonkajärvi) terveyskeskuksissa ja Iisalmen sairaalassa on käytössä **puhelinpalveluohjelma**, jonka tarkoituksena on parantaa saavutettavuutta, yhteyden saantia ja asiakaspalvelua.

Puhelinpalveluohjelma toimii terveyskeskuksissa pääsääntöisesti
- ma–pe 8.00–15.30
- Kiuruveden päivystyksessä myös ma–su klo 20.00 saakka
- Yhteispäivystyksessä ohjelma toimii ma–su 8.00–21.00
- Muina aikoina puhelut siirtyvät matkapuhelimeen

Palveluohjelma antaa neuvoja sen käytöstä, mutta ainoastaan viestin kuuntelu loppuun saakka kirjaa asiakkaan numeron järjestelmään ja hoitaja soittaa takaisin. Yksi soitto riittää, kun kuuntelee viestin loppuun. Jos viestiä ei kuunnella loppuun saakka, niin numero ei tallennu järjestelmään. Soittoihin vastataan puhelujen tulojärjestyksessä. Puheluita tulee eniten klo 8.00–10.00 ja klo 13.00–14.00. Jos kyse ei ole kiireellisestä asiasta, niin kannattaa soittaa ruuhka-aikojen ulkopuolella. **Välitöntä ja kiireellistä hoitoa vaativissa tilanteissa soitto aina numeroon 112!**

Maksut
Päivystysvastaanotolla käynti on ilmaista alle 18-vuotiaille Suomen kansalaisille. Aikuisten päivystysvastaanottokäynneistä peritään maksu. Hoitajavastaanottokäynti on potilaalle ilmainen.

- **Akuuttityöryhmä**

Akuuttityöryhmässä työskentelee lääkäri, psykologi, kolme psykiatrista sairaanhoitajaa ja osa-aikaisesti palveluohjaaja. Työryhmä toimii **Koljonvirran sairaalan yhteydessä**.

Akuuttityöryhmän tehtävänä on vastata väestön **psyykkisen avun tarpeeseen**, jossa avun tarve on 1–7 vuorokauden sisällä (kiireellisyysluokka I). Näitä ovat erilaiset akuutit psyykkiset kriisit, jotka uhkaavat mielenterveyttä tai normaalia toimintakykyä. **Puh. 040 761 4400 vastaa ympärivuorokautisesti**.

- **Mielenterveys- ja päihdeyksikkö**

Päihdeyksikkö on 10-paikkainen osasto, joka tuottaa katkaisuhoito- ja kuntoutuspalveluja Ylä-Savon SOTE -kuntayhtymän alueen päihdepotilaille. Hoidon tavoitteena on potilaan psyykkisen ja fyysisen voinnin koheneminen, elämäntilanteen kartoittaminen ja tarpeenmukaisen jatkohoidon suunnittelu. Hoitoon voi tulla ilman lähetettä.

Koljonvirran sairaala
Ouluntie 217, 74160 Iisalmi
Puh. kanslia 017 272 2026
Puh. potilaat 017 272 2064

- **Nuorten päihde- ja huumepysäkki Stoppi**

Stoppi on Iisalmen kaupungin ylläpitämä nuorten päihteiden käyttäjien matalakynnyksinen lääkkeetön päihdeyksikkö iisalmelaisille nuorille ja heidän läheisilleen.

Nuorten päihde- ja huumepysäkki Stoppi
Pohjolankatu 7, 74100 Iisalmi
Avoinna: Ma, ti, to klo 9.00–16.00
Ke 12.00–18.00
Pe 9.00–12.00
Tarvittaessa muina aikoina sovitusti.
Päihdetyöntekijä puh. 040 5434 944

8.5 Hammashuolto

Kunta järjestää hammashuollonpalveluita kaikille kuntalaisille. Hoito on maksutonta alle 18-vuotiaille, muilta peritään asetuksen mukaiset maksut.

Ajan peruuttaminen
Jos et pääse varaamallesi vastaanottoajalle, peru se viimeistään edellisenä arkipäivänä puhelimitse. Peruttamattomasta käynnistä peritään maksu.

Hammaslääkärien ajanvaraus:

- Iisalmi Puh. 017 272 4400
- Kiuruvesi Puh. 017 272 9617
- Sonkajärvi Puh. 017 272 9617
- Vieremä Puh. 017 272 4400

- **Keiteleen hammashoitola**

Sairaalatie1, 72600 Keitele
Toimisto ja ajanvaraus klo 7.00–15.00, puh. 017 2731 590
www.kuh.fi/pk-web/

- **Kiuruveden terveyskeskuksen hammashoitola**

Harjukatu 2, kaupungintalo, 74700 Kiuruvesi
Ajanvaraukset keskitetysti ja puhelinneuvonta ma - pe 7.30–15.30, puh. 017 2729 617
www.kiuruvesi.fi/Suomeksi/Palvelut/Terveyspalvelut/Hammashuolto.iw3

- **Lapinlahden ja Varpaisjärven hammashoitola**

Ajanvaraus maanantaista perjantaihin klo 7.30–14.00:
- Lapinlahdella puh. 040 4883 561
- Varpaisjärvellä puh. 040 4883 565

Kansantie 10, Lapinlahti
www.lapinlahti.fi/?page=palvelut.terveysosasto.perusterveydenhuolto.hammashuolto

- **Pielaveden hammashoitola**

Toimisto ja ajanvaraus klo 7.00–15.00, puh. 017 2732 590
Savikontie13, 72400 Pielavesi
www.kuh.fi/pk-web/

- **Sonkajärven hammashoitola**

Hammaslääkärit, ajanvaraus puh. 017 272 9617

- **Vieremän hammashoitola**

Ponssentie 11, 74200 Vieremä
Ajanvaraus puh. 017 272 4400

Hammaslääkäripäivystys, viikonloppuisin ja arkipyhinä **Kuopion terveyskeskuksen hammashoitolassa**, os. Tulliportinkatu 17, Kuopio. Ajanvaraus klo 8.00–9.00, puh. 017 186 611.

8.6 Lääkkeet

Lääkkeitä voit ostaa apteekista. Joitakin lääkkeitä varten tarvitaan resepti, jonka kirjoittaa lääkäri. Joitakin lääkkeitä voit ostaa ilman reseptiä.

Jos saat lääkäriltä lääkereseptin, mene apteekkiin ja ota mukaan resepti ja Kela-kortti. Kun näytät Kela-kortin, niin saat lääkkeen halvemmalla. Ilman reseptiä ostettavista lääkkeistä ei saa alennusta Kela-kortilla.

Apteekkeja Ylä-Savossa:

Iisalmen I apteekki
Savonkatu 15, 74100 Iisalmi
Avoinna joka päivä klo 8.00–21.00
www.iisalmenapteekki.fi

Kirkkopuiston apteekki
Kirkkopuistonkatu 17, 74100 Iisalmi
Katso aukioloajat: www.kirkkopuistonapteekki.fi

Savipellon apteekki
Parkatintie 2, 74120 Iisalmi
Aukioloajat: ma - pe klo 9.00–20.00, la klo 9.00–18.00

Keiteleen Apteekki
Keiteleentie 2, 72600 Keitele
Puh. 017 852 006

Kiuruveden apteekki
Asematie 11, 74700 Kiuruvesi
Puh. 017 752 206, 017 752 783
Avoinna ma–pe klo 9–19, la 9–15,
sunnuntaisin ja juhlapyhinä 12-15

Lapinlahden apteekki
Linnansalmentie 14–16, 73100 Lapinlahti
Puh. 017 732 103

Pielaveden Apteekki
Puistotie 11, 72400 Pielavesi
Puh 017 861 366

Sonkajärven Apteekki
Rutakontie 36, 74300 Sonkajärvi
Puh. 017 770 3111

Varpaisjärven Apteekki
Lapinlahdentie 1, 73200 Varpaisjärvi
Puh. 017 771 007

Vieremän apteekki
Petterintie 2, 74200 Vieremä
Puh. 017 714 008

9 SOSIAALIPALVELUT

9.1 Sosiaalipalvelut Ylä-Savossa

Eri elämätilanteissa voit saada apua **sosiaalipalveluista**. Sosiaalityön ammattilaiset auttavat, neuvovat, ohjaavat ja tukevat erilaisissa sosiaalisissa ja taloudellisissa ongelmissa. Sosiaalityöntekijät ylläpitävät ja edistävät yksilöiden ja perheen turvallisuutta ja arjessa jaksamista. Ylä-Savosta löytyy sosiaalipalveluita lasten ja nuorten palveluista, perheasioissa, vammaispalveluista sekä ikäihmisten palveluista.

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä on **Iisalmen, Kiuruveden, Sonkajärven ja Vieremän** perustama sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä. Terveyden- ja sairaanhoidon sekä sosiaalihuollon palvelujen lisäksi hoidamme jäsenkuntiemme ympäristönsuojelu- ja terveysvalvonta- sekä eläinlääkintäpalvelut.

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä
PL 10 (Kankaankatu 1 B 1), 74101 Iisalmi
Puh. 017 272 3360 (neuvonta)
www.ylasavonsote.fi

Sosiaalipalvelut:

- Iisalmi (Kankaankatu 1), puh. 017 272 3360 (neuvonta)
- Kiuruvesi (Harjukatu 2), puh. 017 272 900 (vaihde)
- Sonkajärvi (Taivallahdentie 4), puh. 017 272 700 (vaihde)
- Vieremä (Myllyjärventie 1), puh. 040 525 7886 ja 040 594 9078

- **Keiteleen** sosiaalitoimisto

Äyräpääntie 2, 72601 Keitele
Puh. 017 273 100 (vaihde)
www.keitele.fi/Suomeksi/Etusivu/Yhteystiedot.iw3

- **Lapinlahti:**
  - **Lapinlahden** sosiaalitoimisto

  Puhelinaika, ajanvaraukset sosiaalityöntekijöille ma-pe klo 12-13 joko vaihteen kautta numerosta 017-272 000 tai suoraan sosiaalityöntekijöiden numerosta.
  Asematie 4, 73100 Lapinlahti
  www.lapinlahti.fi/?page=ajankohtaista&id=812
  - **Varpaisjärven** sosiaalitoimisto

  Kauppatie 20, 72300 Varpaisjärvi
  Puh. 040 4883 314
  www.varpaisjarvi.fi/index.php?id=383

- **Pielaveden** perusturvaosasto

Puistotie 30 (PL 27), 72400 Pielavesi
Toimisto on avoinna:

- ma klo 8.00-11.00, 12.00-15.30
- ti-pe klo 9.00-11.00, 12.00-14.30

www.pielavesi.fi/Suomeksi/Palvelut/Sosiaalipalvelut.iw3

9.2 Lasten, perheiden ja aikuisten palvelut

Jos perheenne tarvitsee ohjausta tai neuvontaa erilaisissa elämäntilanteissa, voit kysyä sosiaalityöntekijältä apua. Yhdessä sosiaalityöntekijän kanssa voitte miettiä, minkälaista apua teidän perheenne tarvitsee:

- taloudellista tukea
- lasten päivähoitoa, kodinhoitoapua
- lasten lomatoimintaa
- pari- ja perhekriisien selvittelyä
- perheneuvolan apua lasten kasvatusongelmissa

Lasten, perheiden ja aikuisten palvelut:

- **Iisalmi**

Sosiaalikeskus
Kankaankatu 1, 74120 Iisalmi
Puh. 017 272 3360 (neuvonta)

- **Keitele**

Sosiaalitoimisto
Äyräpääntie 2, 72600 Keitele
Puh. 040 724 1975 tai 017 273 1762
Puh. 040 523 5821 tai 017 273 1322
www.keitele.fi/Suomeksi/Etusivu/Yhteystiedot.iw3

- **Kiuruvesi**

Sosiaalikeskus
Harjukatu 2 (kaupungintalo), 74701 Kiuruvesi
www.kiuruvesi.fi/Suomeksi/Palvelut/Sosiaalityo/Yhteystiedot.iw3

- **Lapinlahti**
  - **Lapinlahden** Perheneuvola

  Asematie 4, 73100 Lapinlahti
  - **Varpaisjärvi,** sosiaalitoimisto

  Kauppatie 20, 73200 Varpaisjärvi
  Puh. 040 4883 314
  www.varpaisjarvi.fi/index.php?id=383

- **Pielavesi**

Perusturvaosasto
Puistotie 30 (PL 27), 72400 Pielavesi
Toimisto on avoinna ma klo 8.00–11.00, 12.00–15.30, ti - pe klo 9.00–11.00, 12.00–14.30

- Sosiaalityöntekijä, puh. 017 273 2331, 040 722 8355
- Sosiaaliohjaaja, puh. 017 273 2323, 040 521 2091
- Perhetyöntekijä, puh. 040 503 2424, 040 521 3091

www.pielavesi.fi/Suomeksi/Palvelut/Sosiaalipalvelut/Perhepalvelut/Perhetyo.iw3

- **Sonkajärvi**

Perhe- ja sosiaalipalvelut
Taivallahdentie 4, 74300 Sonkajärvi
Puh. 017 272 700
www.sonkajarvi.fi/Suomeksi/Palvelut/Perhe-_ja_sosiaalipalvelut.iw3

- **Vieremä**

Sosiaalikeskus
Myllyjärventie 1, 74200 Vieremä
Avoinna: arkisin 9.00-15.00
Sosiaalityöntekijöiden ajanvaraus ja soittoaika ma – pe klo 12-13
Puh 040 594 9078, 040 525 7886
www.ylasavonsote.fi

- **Perheen talo** -yhteistyö järjestää lapsille, nuorille ja lapsiperheille erilaista toimintaa.

Perheen talo -yhteistyö
Pohjolankatu 9, 74100 Iisalmi
Puh. 040 743 1773
www.perheentalo.fi

- **Mannerheimin Lastensuojeluliiton** Pohjois-Savon piiri järjestää kerhoja, toimintaa ja tapahtumia lapsille, lapsiperheille, nuorille ja vanhemmille eri Pohjois-Savon kunnissa: http://www3.mll.fi/paikallisyhdistysten_sivut/?RYHMA_I=110#listalle

- **Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistys ry** tarjoaa erilaisia perhe-palveluita, kuten esim. tapaamispaikka- ja yökylätoimintaa.

Ylä-Savon Ensi- ja turvakotiyhdistys ry
Karjalankatu 34 A, 74120 Iisalmi
Puh. 017 272 3284
www.ensijaturvakotienliitto.fi/jasenyhdistykset/yla-savon_ensi-ja_turvakotiyhdi/

- Ylä-Savon Ensi- ja turvakodin tiloissa kokoontuu kerran kuukaudessa **ryhmä MoniNaiset**, joka on tarkoitettu **maahanmuuttajanaisille**.

MoniNaiset
Karjalankatu 34 A, 74120 Iisalmi
Puh. 017 272 3284

10 APUA KRIISITILANTEISSA

10.1 Kriisitilanteet

Kriisitilanteet ovat yllättäviä tapahtumia. Kriisi voi olla esimerkiksi vakava sairaus, ero tai omaisen kuolema, työttömyys, onnettomuus, huumeiden käyttö tai muu ennalta arvaamaton tilanne, joka tuntuu uhkaavalta.

Infopankin Kriisitilanteet -sivuilta löydät tietoa erilaisista kriisitilanteista ja paikoista, joista saat apua www.infopankki.fi → Kriisitilanteet

10.2 Sosiaalipäivystys

Ylä-Savossa toimii kaikkien kuntien **yhteinen sosiaalipäivystys**, jonka tehtävänä on vastata Ylä-Savon asukkaiden sosiaalipalveluiden tarpeisiin äkillisissä sosiaalihuollon hätätilanteissa, joita ei voida virka-ajalla hoitaa tai siirtää seuraavaan arkipäivään. Tällaisia akuutteja hätä-/kriisitilanteita ovat esimerkiksi perheväkivaltatilanteet, lasten, vanhusten ja muiden hoitoa ja turvaa tarvitsevien heitteillejätöt, nuorten päihde- ja rikostilanteet, joihin poliisi on joutunut puuttumaan.

Ylä-Savon sosiaalipäivystyksen toimipiste sijaitsee Iisalmessa poliisilaitoksen tiloissa Virrankatu 2, 74100 Iisalmi.

Ylä-Savon yhteiseen sosiaalipäivystykseen saa yhteyden:
Viikonloppuisin (pe klo 16.00–ma klo 8.00)
Arki-iltoina (ma - to klo 16.00–22.00) sekä juhlapyhinä seuraavista kahdesta numerosta:

- 040 830 2618 (sosiaalipäivystäjä)
- 040 830 2619 (sosiaalipäivystäjä)

Arkiöisin (ma - pe klo 22.00–8.00) sosiaalipäivystys hoidetaan ns. varallaolona kuntien sosiaalityöntekijöiden toimesta. Tällöin yhteyden saa soittamalla yleiseen hätänumeroon puh. 112. (suomi, ruotsi, englanti).

Ilmoituksen lastensuojeluntarpeesta voi tehdä:
Ma - pe klo 8.00–15.30, päivystävä sosiaalityöntekijä puh. 040 543 4935.
Muina aikoina kiireelliset asiat (esim. lastensuojelu) ilmoitetaan hätäkeskukseen: Yleinen hätänumero puh. 112 (suomi, ruotsi, englanti).

10.3 Oikeusaputoimisto

Voit saada puolueetonta oikeusapua asioihin, jotka liittyvät esimerkiksi avioeroon, rikoksiin tai väkivaltaan. Tarkista, voitko saada oikeusavun ilmaiseksi.

Iisalmen oikeusaputoimisto
Pohjolankatu 6 A, 74100 Iisalmi
Puh. 010 366 1080
www.oikeus.fi/6229.htm

Kiuruvedellä oikeusaputoimiston asiointi tapahtuu ajanvarauksella, puh. 010 366 1080.

10.4 Velkaneuvonta

Jos sinulla on taloudellisia vaikeuksia (esim. laskut maksamatta ja ulosotossa), niin voit saada apua velkaneuvonnasta. Ylä-Savossa toimii yhteinen velkaneuvoja. Toimipiste on Iisalmen sosiaalipalvelukeskuksessa.

Iisalmen kaupungin talous- ja velkaneuvonta
Kankaankatu 1, 74100 Iisalmi
Puh. 017 272 3545 tai 040 830 4362
Soittoaika: ma–pe klo 13.00–14.00

11 VAPAA-AIKA

11.1 Nuorisopalvelut

Suomessa nuorisotyö kuuluu kunnan tehtäviin. Kunnallisen nuorisotyön tavoitteena on lasten ja nuorten kasvun ja itsenäistymisen tukeminen, nuorten aktiivisen kansalaisuuden edistäminen, nuorten sosiaalinen vahvistaminen sekä nuorten kasvu ja elinolojen parantaminen. Arvoina ja lähtökohtina työssä ovat yhteisöllisyys, yhteisvastuu, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys, terveet elämäntavat sekä ympäristön ja elämän kunnioittaminen. Myös nuorisojärjestöt ja seurakunnat tekevät nuorisotyötä omien arvojen ja tavoitteidensa mukaan.

Ylä-Savossa kunnallista nuorisotyötä toteuttavat:

- **Iisalmi**

Vapaa-aikapalvelukeskus, PL 15, 74100 Iisalmi
Nuorisotalo: Kirkkopuistonkatu 25, 74100 Iisalmi
Kangaslammin nuorisotupa: Pajukatu 1, 74130 Iisalmi
Peltosalmen kerhotila Peltokoto: Asuntopolku 4, 74510 Peltosalmi
Puh. 040 5454 546
www.iisalmi.fi → Palvelut → Nuorisotyö
www.po1nt.fi/pk/iisalmi.html

- **Keitele**

PL14, 72601 Keitele
Nuorisotalo: Koulutie 2, 72600 Keitele
Puh. 040 829 5310
www.keitele.fi → Palvelut → Nuorisotyö

- **Kiuruvesi**

Nuorisotalo: Kuorevirrankatu 10, 74700 Kiuruvesi
Puh. 040 821 2630 ja 040 570 7241
Fenix-kahvila: Kiurukatu 3
Auto- ja metallipaja: Salahmintie 25
www.kiuruvesi.fi → Palvelut → Nuoriso

Kiuruvedellä kunnallista nuorisotyötä toteuttaa kaupungin nuorisotoimi ja toiminta on suunnattu pääasiassa yli 13-vuotiaille. Lisäksi järjestetään alakouluikäisille teema-iltoja ja 5-6 – luokkalaisille on varattu oma vuoro torstaisin. Kiuruveden kaupungin nuorisotyö tarjoaa myös bändi-iltoja, diskoja, retkiä, leirejä ja muita tapahtumia sekä pienryhmätoimintaa Tyttis ja The Äijät.

Nuorisotyö tekee myös yhteistyötä monialaisen verkoston ja koulujen kanssa olemalla mukana koulujen teemapäivissä ja järjestämällä esimerkiksi päihde- ja seksuaalikasvatukseen liittyviä teematapahtumia sekä alakoululaisille yökouluja.

Kiuruveden nuorisopalveluilla on kolme tilaa:

- **Kiuruveden nuorisotalo** sijaitsee Kuorevirran urheilualueella (Kuorevirrankatu

10, 74700 Kiuruvesi)**.** Nuorisotalo on avoinna ti - to klo 15.00–20.00, pe 18.00–21.00. Nuorisotalolla on tarjolla bänditiloja, studio, avoimen ovien tila, sali sekä takkahuone / kokoustila, jota on mahdollisuus vuokrata esim. koulutustilaksi. Nuorisotalolla sijaitsee Luotsi, nuorten työpajan keittiö-, tekstiili-, ja puutyöpajat. Lisätietoja antavat nuorisosihteeri puh. 040 821 2630 ja nuorisonohjaaja puh. 040 570 7241.

- **Fenix-kahvila** (Kiurukatu 3), on avoinna ma -ti ja to - pe klo 10.00–16.30.
- **Auto- ja metallipaja** (Salahmintie 25, 74700 Kiuruvesi)

- **Lapinlahti**

Asematie 4, 73100 Lapinlahti
www.lapinlahti.fi/index.php?page=nuorisotilat
www.varnu.net/
Lapinlahden nuorisotila: Asematie 6, 73100 Lapinlahti
Puh. 040 4883 772 tai 040 4883 774

Nuorisotoimisto ja seurakunnan kerhotilat
Kauppatie 17, 73200 Varpaisjärvi

Varpaisjärven nuorisotila: Kirjastontie 4, 73200 Varpaisjärvi
Puh. 040 488 3803

- **Pielavesi**

Koulutie 1, 72400 Pielavesi
Nuorisotalo: Laurinpurontie
Puh. 0400 186351
www.pielavesi.fi → Palvelut → Nuoriso

- **Sonkajärvi**

Rutakontie 28, 74300 Sonkajärvi
Sonkajärven nuorisotila: Kuntotie 1, 74300 Sonkajärvi
Sukevan nuorisotila: Matarantie 11, 74340 Sukeva
Puh. 040 5965 700
www.sonkajarvi.fi → Palvelut → Nuorisotyö

- **Vieremä**

Nuorisotoimisto: Myllyjärventie 1, 74200 Vieremä
Puh. 040 753 3433
Nuorisotalo: Petterintie 35, 74200 Vieremä.
Nuorisotalo on avoinna ma, ke ja to klo 18-21 ja pe klo 19-24
Puh. 040 753 3433.
www.vierema.fi → Palvelut → Vapaa-aika → Nuorisotoimi
www.po1nt.fi/pk/vierema.html

11.2 Liikuntapalvelut

- **Iisalmi**

Iisalmessa voit harrastaa monia urheilulajeja, kuten esimerkiksi jalkapalloa, judoa, lentopalloa, nyrkkeilyä ja pesäpalloa. Katso lisää www.iisalmi.fi → Palvelut → Liikuntapalvelut.

Iisalmessa on yli 50 erilaista urheilu- ja nuorisojärjestöä, jotka tarjoavat monipuoliset puitteet harrastaa kaikille sopivaa toimintaa ja liikuntaa ikään ja kuntoon katsomatta. Lisätietoa Iisalmessa toimivista urheiluseuroista saat suomeksi osoitteesta www.iisalmi.fi → Palvelut → Liikuntapalvelut → Yhdistysten toiminta → Urheiluseurat.

Kysy tietoja urheilumahdollisuuksista myös vapaa-aikapalvelukeskuksesta:

Vapaa-aikapalvelukeskus
Joukolankatu 15 (uimahalli), 74120 Iisalmi
Puh. 017 272 3257

Uinti
Iisalmessa toimii Iisalmen uimahalli, josta löytyy uimahallin lisäksi kuntosalipalvelut. Uimahalli löytyy osoitteesta Joukolankatu 15.

Iisalmesta löytyy myös 4 uimarantaa. Uimarantojen sijainti löytyy kartalta osoitteesta www.iisalmi.fi → Liikunta ja nuoriso → Liikuntapaikat ja tilat → Uimarannat (kartalla).

- **Keitele**

Urheilukenttä, osoite: Lepolantie 3
Kuntosali, terveyskeskuksen alakerrassa (käynti osoitteesta: Pikonmäentie 4C)
Liikunta-alueiden hoitaja, puh. 0400 362641

- **Kiuruvesi**

Kiuruveden liikuntapalvelut ovat monipuoliset. Liikuntapaikat löytyvät pääosin Kuorevirran urheilualueelta. Siellä sijaitsee jää-, uima-, liikunta- ja keilahalli, jalkapallo- yleisurheilu-, tennis- ja beachvolley -kentät.

Liikunta- ja urheiluseuroja löytyy moniin liikuntalajeihin.
Urheiluseurat löydät. www.kiuruvesi.fi → Vaikuttaminen → Järjestöt ja yhdistykset.

Kiuruveden uimahalli ja kuntosali
Kuorevirrankatu 10, 74700 Kiuruvesi
Puh. 040 576 6507
www.kiuruvesi.fi/Suomeksi/Palvelut/Liikunta_ja_ulkoilu/Uimahalli_ja_kuntosali.iw3

Kaikenlaista liikuntaan liittyvää voi kysyä Kiuruveden liikuntatoimistosta, os. Harjukatu 2 74700 Kiuruvesi, puh 040 759 5005.

- **Lapinlahti**

Liikuntalaitoksen osoite: Nelson House, Ringettetie 5
Monitoimitalon osoite: Koulukuja 14

- **Pielaveden** liikuntahalli

Museotie 3
Puh. 017 861 925
Liikuntapaikkojen hoitaja, puh. 040 722 0969

Urkinmäet ulkoilualue;
Pielavedentie 151, 72400 Pielavesi.
www.pielavesi.fi/Suomeksi/Palvelut/Liikunta_ja_ulkoilu/Urkinmaet.iw3

- **Sonkajärvi**

Keskusurheilukenttä, osoite: Urheilutie, 74300 Sonkajärvi
Jalkapallokenttä, osoite: Kauppilantie, 74300 Sonkajärvi
Liikuntahalli, osoite: Kuntotie, 74300 Sonkajärvi
Puh. 017 272 7718 tai 040 756 1622

- **Vieremä**

Vieremällä voit harrastaa monia urheilulajeja. Urheiluseurojen tiedot saat suomeksi osoitteesta: www.vierema.fi → Kuntainfo → Yhdistykset → Urheiluseurat.
Saat tietoja urheilumahdollisuuksista myös liikuntatoimistosta,
puh. 0400 370 157.

Liikuntahalli
Petterintie 12, 74200 Vieremä
Avoinna: ma-pe klo 15.00-22.00, la suljettu, su klo 12.00-18.00
Puh. 0400 573 412

11.3 Kulttuuri

- **Kirjasto**

Kirjastosta voit lainata kirjastokortilla ilmaiseksi kirjoja, lehtiä, äänitteitä ja elokuvia. Kirjoja, lehtiä ja äänikirjoja on saatavana eri kielillä. Kirjastokortin voivat saada kaikki Suomessa asuvat henkilöt esittämällä henkilöllisyystodistuksen. Ylä-Savon kirjastot kuuluvat kirjastoverkko **Rutakkoon**; voit lainata samalla kirjastokortilla kaikista Ylä-Savon kirjastoista ja käyttää verkkokirjastoa internetissä. Voit tilata kirjoja ja muuta aineistoa myös muista kirjastoista, kysy hinnastoa kirjastosta. Lainaamasi aineisto pitää palauttaa tai lainat uusia eräpäivään mennessä, muutoin niistä peritään myöhästymismaksu. Kaikissa kirjastoissa on mahdollista käyttää myös ilmaiseksi internetiä

Iisalmen kaupunginkirjasto
Kirkkopuistonkatu 9, 74100 Iisalmi

Neuvonta puh. 017 272 3500
www.iisalmi.fi → Palvelut → Kulttuuripalvelut → Kirjasto

Pielaveden kunnankirjasto
Laurinpurontie 14, 72400 Pielavesi
Puh. 017 273 2193 tai 040 4894191
www.pielavesi.fi → Palvelut → Kirjasto

Keiteleen kirjasto
Koulutie 1, 72600 Keitele
Puh. 017 273 1303
www.keitele.fi → Palvelut → Kirjasto

Kiuruveden kaupunginkirjasto
Lähteentie 10 A, 74700 Kiuruvesi
Puh. 040 5766 500
www.kiuruvesi.fi → Palvelut → Kirjasto

Lapinlahden kunnankirjasto
Mykkäläntie 2,73100 Lapinlahti
Puh. 040 4883 275
www.lapinlahti.fi/?page=palvelut.perheosasto.koulutuspalvelut.kirjasto

Sonkajärven kirjastotalo
Rutakontie 21,,74300 Sonkajärvi
Puh. 017 272 7103
www.sonkajarvi.fi → palvelut → kirjasto- ja tietopalvelut

Sukevan kirjasto
Sukevantie 22,74340 Sukeva
puh.017-2727981

Varpaisjärvellä on Lapinlahden **sivukirjasto**
Kirjastontie 1, 73200 Varpaisjärvi
Puh. 040 4883 274
http://www.varpaisjarvi.fi/index.php?id=469

Vieremän kunnankirjasto
Lyhtytie.2, 74200 Vieremä
Puh. 0400 370 126
www.vierema.fi → Palvelut → Kirjasto

Ylä-Savon kirjastoverkko Rutakon käyttösäännöt*:*
www.iisalmi.fi/loader.aspx?id=e4033147-af95-4c04-be6d-d30b03204222
www.iisalmi.fi/loader.aspx?id=7652f8c3-a067-4d4d-9099-4eb8b9281647

Osoitteesta www.lib.hel.fi/fi-FI/ulkomaalaiskirjasto/esitteet/ löytyy **yleinen esite kirjastojen toimintaperiaatteista** 16 kielellä.

- **Kansalaisopistot**

Ylä-Savon kansalaisopistoissa on suuri valikoima erilaisia kursseja aikuisille, lapsille ja nuorille. Siellä voi opiskella kieliä, esimerkiksi suomen kieltä (ks. suomen kielen opiskelu s. 21→), liikuntaa, musiikkia, kädentaitoja ja kuvataidetta. Joka syksy ja kevät saat kotiisi kansalaisopiston esitteen, jossa on kerrottu kaikista kursseista.

Iisalmen kansalaisopisto
Kulttuurikeskus
Kirkkopuistonkatu 9, 74100 Iisalmi
Puh. 017 272 3370
www.iisalmi.fi → Koulutus → Kansalaisopisto

Kiuruveden kansalaisopisto
Harjukatu 2 B, 74700 Kiuruvesi
Puh. 040 527 1798
www.kiuruvesi.fi → Palvelut → Kansalaisopisto
Ennakkoilmoittautuminen: https://www.opistopalvelut.fi/kiuruvesi/

Kaskikuusen kansalaisopisto (Lapinlahti / Varpaisjärvi)

- Lapinlahden toimipiste
  Asematie 4, 73100 Lapinlahti
  Puh. 040 4883 202

- Varpaisjärven toimipiste
  Kauppatie 20, 72300 Varpaisjärvi
  Puh. 040 4883 202

www.kaskikuusi.fi/

Pielaveden ja Keiteleen kansalaisopisto

- Pielaveden toimipiste
  Koulutie 1, 72400 Pielavesi
  Puh. 017 273 2172, 040 4894187

- Keiteleen toimipiste
  Pikonmäentie 2, 72600 Keitele
  Puh. 017 273 1151

Sonkajärven kansalaisopisto
Rutakontie 21 (Kirjastotalo), 74300 Sonkajärvi
www.sonkajarvi.fi/Suomeksi/Palvelut/Opetus_ja_koulutus/Kansalaisopisto.iw3

Vieremän kansalaisopisto
Myllyjärventie 1, 74200 Vieremä
Puh. 0400 370 132
www.vierema.fi/Suomeksi/Palvelut/Vapaa-aika/Kansalaisopisto.iw3

- **Kulttuuri**

Iisalmen kulttuurikeskuksessa järjestetään konsertteja, näyttelyitä, seminaareja ja teatterierityksiä. Kulttuurikeskuksessa sijaitsevat myös mm. kirjasto, kansalaisopisto, Kuopion kesäyliopisto, Ylä-Savon musiikkiopisto, Iisalmen luontomuseo ja Underground Photo Gallery.

Iisalmen kulttuurikeskus
Kirkkopuistonkatu 9, 74100 Iisalmi
Puh. 017 272 3600
www.iisalmi.fi → Palvelut → Kulttuuripalvelut → Kulttuurikeskus

Keitele
Kulttuuriasioissa ota yhteyttä Keiteleen kunnankirjastoon
Koulutie 1, 72601 Keitele
keitele.kirjasto@keitele.fi
Puh. 017 273 1303 (asiakaspalvelu)
www.keitele.fi/Suomeksi/Palvelut/Kulttuuri_ja_museo.iw3

Kiuruveden kulttuuritalo/kulttuuritoimi
Lähteentie 10 A, 74700 Kiuruvesi
www.kulttuuritalo.kiuruvesi.fi

Kiuruveden kulttuuritalo on koko kaupungin yhteinen olohuone. Talon toiminnot rikastuttavat ihmisten elämää tarjoamalla monipuolista ja laadukasta kulttuuria. Kulttuuritalossa on moniin eri tilaisuuksiin soveltuva Kiurusali, neljä näyttelytilaa, kirjasto, kahvila-ravintola sekä kokous- ja atk-tilat. Kiurusalissa järjestetään konsertteja, teatteriesityksiä, elokuvia, seminaareja jne.

Kiuruveden kulttuuritoimen pyrkimyksenä on aktivoida kaupunkilaisia tuottamaan ja käyttämään monipuolisesti kulttuuripalveluita, sekä säilyttämään paikallista ominaiskulttuuria. Tutustumisen arvoinen kohde on myös Kiuruveden kotiseutumuseo. Museoalueella on esinemuseo ja savolaisen pihapiirin rakennuksia.

Lapinlahdella on monipuoliset mahdollisuudet vapaa-ajan harrastuksiin.
Katso lisää: www.lapinlahti.fi/?page=vapaa-aika

Pielaveden kulttuuritoimisto
Avoinna ma 8.00-15.30, ti-pe 9.00-14.30
Koulutie 1, 72400 Pielavesi
www.pielavesi.fi/Suomeksi/Palvelut/Kulttuuri_ja_museo.iw3

Sonkajärven kulttuuritoimisto sijaitsee Sonkajärven kirjastotalon yhteydessä.
Toimisto on avoinna ma-pe klo 8.30-16.00
Rutakontie 21, 74300 Sonkajärvi
Puh. 017 2727 104 tai 040 7766 263
www.sonkajarvi.fi/Suomeksi/Palvelut/Kulttuuri.iw3

Vieremän kulttuuripalvelut: www.vierema.fi → Palvelut → Vapaa-aika → Kulttuuripalvelut

12 SEURAKUNTATOIMINTA

- **Iisalmessa** maahanmuuttajille suunnattua toimintaa järjestävät mm. Iisalmen evankelis-luterilainen seurankunta sekä Iisalmen ortodoksinen seurakunta.

Maahanmuuttajat ovat tervetulleita kaikkeen **Iisalmen evankelis-luterilaisen seurakunnan** järjestämään toimintaan. Tutustu toimintaan nettisivuilla www.iisalmenseurakunta.fi
Ilvolankatu 14 B, 74100 Iisalmi
Puh. 017 833 51

Evankelis-luterilaisen seurakunnan ylläpitämässä kaikille avoimessa **kohtaamispaikka Porstuassa** on mahdollisuus tutustua uusiin ihmisiin ja järjestää toimintaa myös maahanmuuttajille.
Savonkatu 22, 74100 Iisalmi
Puh. 040 1789 352
www.porstuaan.fi

Iisalmen Ortodoksinen Seurakunta
Iisalmen ortodoksinen seurakunta järjestää maahanmuuttajailtoja. Seuraa ilmoituksia Iisalmen Sanomista.
Kirkkopuistonkatu 28, 74100 Iisalmi
Puh. 017 817 441
Iisalmen Ortodoksinen seurakuntasali
www.ort.fi/fi/kirkko_palvelee/srk/iisalmi/index.php

- **Keiteleen** seurakunta

Kirkkotie 1, 72600 Keitele
Puh. 050 303 2008
www.keiteleenseurakunta.fi/

- **Kiuruvesi**

Kiuruveden seurakunta
Kirkkokatu 8A, 74700 Kiuruvesi
Puh. 017 7700 421
www.kiuruvedenseurakunta.fi/

Kiuruveden ortodoksinen seurakunta
Niemistenkatu 6, 74700 Kiuruvesi
Puh. 050 5721 026
www.ort.fi/fi/kirkko_palvelee/srk/kiuruvesi/
Nettisivut palvelevat myös venäjän kielellä

- **Lapinlahden** seurakunta

Mykkäläntie 6, 73100 Lapinlahti
Puh. 020 7438 151
www.lapinlahdenseurakunta.fi/cgi-bin/linnea.pl?document=perustiedot

- **Pielaveden** seurakunta

Pappilantie 11, 72400 Pielavesi
Puh. 0400 358 638
www.pielavedenseurakunta.fi/

- **Sonkajärven** seurakunta

Rutakontie 20, 74300 Sonkajärvi
Puh. 017 8203 011
www.sonkajarvenseurakunta.fi/

- **Varpaisjärven** seurakunta

Kauppatie 17, 73200 Varpaisjärvi
Puh. 040 480 6801
www.varpaisjarvenseurakunta.fi/

- **Vieremän** seurakunta

Toiminnasta ilmoitetaan seurakunnan kotisivuilla sekä keskiviikkoisin kirkollisissa ilmoituksissa Iisalmen Sanomissa ja Miilu -lehdessä.
Kirkkotie 1, 74200 Vieremä
Puh. 017 714 504 tai 0400 714 554
www.vieremanseurakunta.fi/